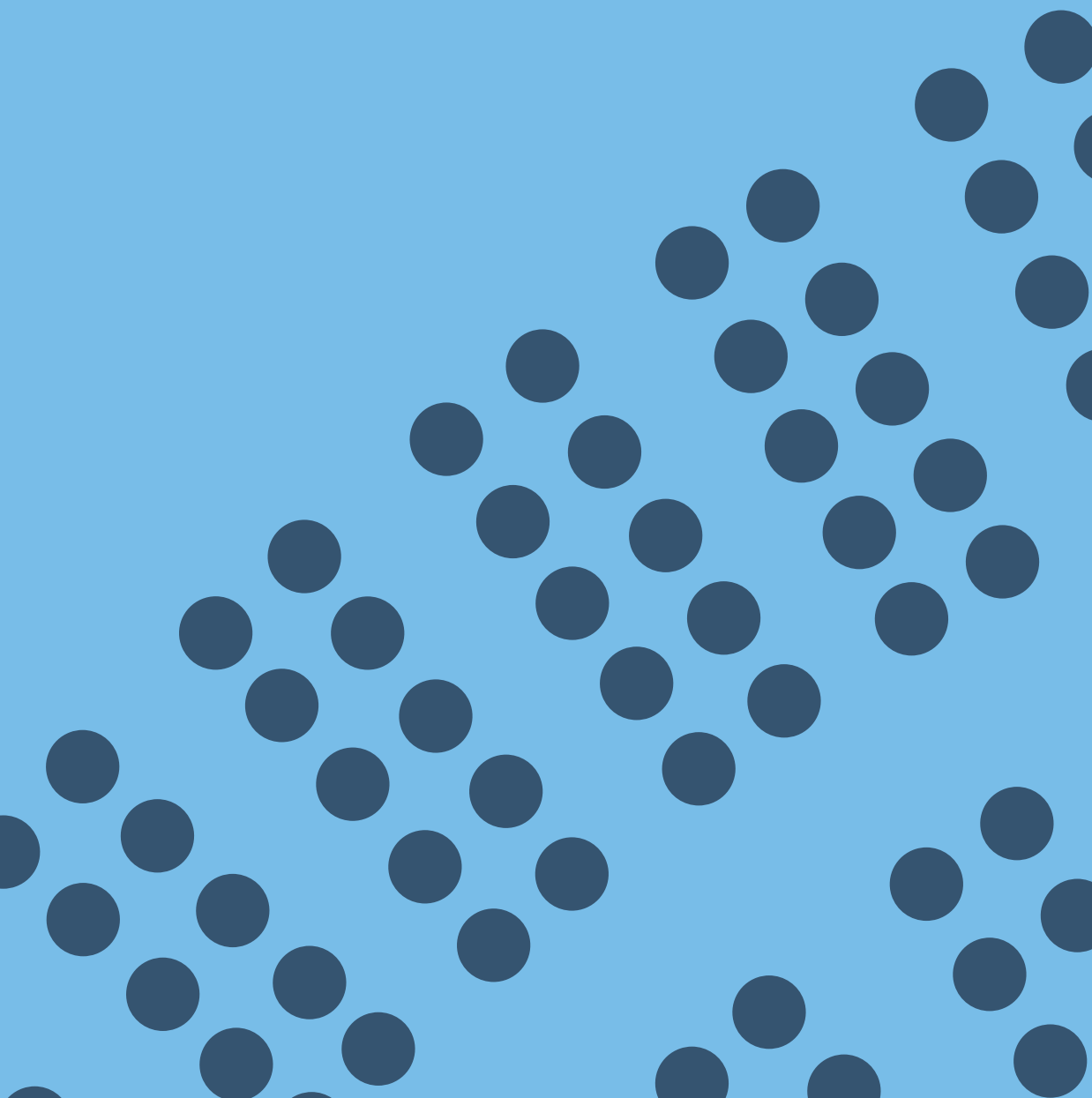

Civilutskottets offentliga sammanträde om civilt försvar

Civilutskottets offentliga sammanträde
om civilt försvar

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-7915-121-8 (tryck)
ISBN 978-91-7915-122-5 (pdf)
Riksdagstryckeriet, Stockholm 2025

Förord

Civilutskottet anordnade den 7 november 2024 ett offentligt sammanträde i riksdagen om civilt försvar och krisberedskap inom bygg- och va-sektorn m.m. I det följande redovisas programmet, en förteckning över deltagarna och en utskrift av de uppteckningar som gjordes vid sammanträdet. De bilder som föredragshållarna visade under sina presentationer finns med som en bilaga i rapporten.

Program

Offentligt sammanträde om civilt försvar och krisberedskap inom bygg- och va-sektorn m.m.

Den försämrade omvärldsutvecklingen har satt den svenska beredskapen under lupp. Det civila försvaret utgör en viktig del i försvarsförmågan och behövs för att säkerställa att samhället kan fortsätta att fungera även under kraftigt störda förhållanden. Inom civilutskottets beredningsområde handlar det t.ex. om att man måste kunna bygga och reparera byggnader, infrastruktur och anläggningar. Det måste finnas mark tillgänglig för livsmedelsproduktion. Vidare måste det finnas fungerande ledningar för vatten och avlopp. När det gäller tillgången till dricksvatten är skyddet av dricksvattentäkter centralt. Myndigheter och andra aktörer behöver vidare ha tillgång till korrekt fastighetsinformation och geografisk information. Dessutom måste konsumenterna kunna utföra sina betalningar säkert och effektivt. För att säkerställa alla dessa samhällsfunktioner behövs en välfungerande samverkan mellan offentliga och privata aktörer.

Just nu pågår en upprustning av det civila försvaret, och myndigheter och andra aktörer behöver anpassa sina verksamheter för höjd beredskap och ytterst krig. En viktig del i det pågående arbetet är att kartlägga och utreda behoven på kort och lång sikt.

Utskottet önskar få närmare information om den nuvarande situationen, det arbete som pågår samt deltagarnas syn på behovet av ytterligare åtgärder. Sammanträdet utgör en del av utskottets löpande arbete med uppföljning och kunskapsinhämtning.

Tid: Torsdagen den 7 november 2024 kl. 9.00–ca 12.00

Plats: Riksdagens förstakammarsal (ingång från Riksplan, Norrbro 1 A)

Program

9.00–09.05 Inledning

- civilutskottets ordförande Malcolm Momodou Jallow (V)

9.05–10.05 Anföranden av

- Mikael Frisell, generaldirektör, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB (högst 10 min.)
- Anders Sjelvgren, generaldirektör, Boverket (högst 10 min.)
- Anders Lundquist, ställföreträdande generaldirektör och verksamhetsområdeschef, Lantmäteriet (högst 10 min.)
- Ann-Sofie Eriksson, sektionschef avdelning för tillväxt och samhällsbyggnad, Sveriges Kommuner och Regioner, SKR (högst 10 min.)
- Maria Lundström, chef vid enheten för beredskap och samverkan, Riksbanken (högst 8 min.)
- Catharina Elmsäter-Svärd, vd, Byggföretagen (högst 8 min.)

10.05–10.30 Paus med kaffe och smörgås

10.30–ca 11.55 Frågor från utskottets ledamöter samt från inbjudna ledamöter från försvarsutskottet

Ca 11.55–12.00 Avslutning

- civilutskottets vice ordförande Mikael Eskilandersson (SD)

Deltagare

Inbjudna deltagare att hålla muntliga inledningar

- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB
Mikael Frisell, generaldirektör
Niklaz Kling, utredare
- Boverket
Anders Sjelvgren, generaldirektör
Yvonne Svensson, ställföreträdande generaldirektör och rättschef
Christina Johannesson, strategisk rådgivare
- Lantmäteriet
Anders Lundquist, ställföreträdande generaldirektör och verksamhets-
områdeschef
Patrik Bremborg, enhetschef
Maria Vallberg, verksamhetsutvecklare
- Sveriges Kommuner och Regioner, SKR
Ann-Sofie Eriksson, sektionschef avdelning för tillväxt och
samhällsbyggnad
Christina Thulin, expert planering och byggande
- Riksbanken
Maria Lundström, chef vid enheten för beredskap och samverkan
- Byggföretagen
Catharina Elmsäter-Svärd, vd
Lars Redtzer, chef branschutveckling tillika sekreterare i Byggföretagens
nationella säkerhets- och beredskapsutskott

Inbjudna deltagare att närvara i Förstakammarsalen och vara beredda att svara på frågor

- Byggherrarna
Tommy Lenberg, vd
- Civilförsvarsförbundet
Tomas Warberg, generalsekreterare
- Fastighetsägarna
Marie Öhrström, chefsjurist
- Fortifikationsverket
Jan Kinnander, utvecklingsdirektör
- Försvarsdepartementet
Johan Berggren, statssekreterare

- Klimat- och näringslivsdepartementet
Daniel Westlén, statssekreterare
- Landsbygds- och infrastrukturdepartement
Johan Davidson, statssekreterare
Erik Elverö, politiskt sakkunnig
- Länsstyrelsen i Stockholms län
Gunilla Runberg, kanslichef Östra civilområdet
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Nina Kiani Janson, chef plan och bygg
- Myndigheten för psykologiskt försvar
Gustav Ehrengren, chef vid enheten för inhämtning och bearbetning
- Statens geotekniska institut, SGI
Johan Anderberg, generaldirektör
- Svenskt Vatten
Pär Dalhielm, vd
- Sveriges geologiska undersökning, SGU
Josef Källgården, tillförordnad enhetschef grundvattenövervakning
Mattias Göransson, materialförsörjningsexpert
Peter Wengrud, säkerhetschef
- Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI
Richard Malm, forskningskoordinator inom anläggningsskydd och material samt biträdande forskningsområdesföreträdare inom bl.a. skydd och anläggning
Anders Norén, enhetschef befolkningsskydd och försörjningsberedskap
- Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap
Pär Malmberg, särskild utredare

Uppteckningar från det offentliga sammanträdet

Ordföranden: Hjärtligt välkomna till civilutskottets offentliga sammanträde om civilt försvar och krisberedskap! Jag heter Malcolm Momodou Jallow och är ordförande i civilutskottet. På min högra sida sitter Mikael Eskilanderesson, vice ordförande i civilutskottet, och på min vänstra sida sitter Lisa Gunnfors, som är utskottets kanslichef.

Dagens sammanträde utgör en del av utskottets arbete med uppföljning och kunskapsinhämtning. Vi ser en försämrad omvärldsutveckling som ställer nya och högre krav på Sveriges beredskap. Civilutskottet har flera viktiga frågor som gäller det civila försvaret och krisberedskapen under sitt beredningsområde.

Även under kraftigt störda förhållanden måste samhället fortsätta att fungera. Vi måste till exempel kunna bygga och reparera byggnader och infrastruktur. Vi måste också ha fungerande ledningar för vatten och avlopp och ha tillgång till korrekt geografisk information. Mark måste användas på bästa sätt, och konsumenter måste kunna utföra betalningar säkert och effektivt. Det krävs samverkan mellan offentliga och privata aktörer för att säkerställa alla dessa samhällsfunktioner.

Det händer mycket på området just nu. Myndigheter och andra aktörer behöver anpassa sina verksamheter för att kunna hantera en höjd beredskap. En viktig del i arbetet är att kartlägga behoven på kort och lång sikt. I dag önskar vi få veta mer om den nuvarande situationen och det arbete som pågår. Vi är mycket glada över att ni har kommit hit i dag för att lämna information och diskutera dessa angelägna frågor med oss i civilutskottet och med ledamöter från försvarsutskottet, som vi har bjudit in för att delta i sammanträdet i dag. Jag hälsar er hjärtligt välkomna.

Jag vill säga några ord om schemat i dag. Vi kommer att inleda med att några talare ger sin syn på dagens tema. Sedan blir det en paus, då alla inbjudna gäster har möjlighet att mingla och samtala med utskottets ledamöter och med varandra. Efter pausen kommer civilutskottets och försvarsutskottets ledamöter att få tillfälle att ställa frågor till alla inbjudna gäster.

Jag lämnar nu ordet till dagens förste talare, den nye generaldirektören för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB.

Mikael Frisell, MSB: Herr ordförande! Jag tackar för inbjudan. Det är mycket trevligt att vara här.

Ni utskottsledamöter, kollegor och åhörare har hört detta förut. Anledningen till att jag som generaldirektör för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, snart Myndigheten för civilt försvar, står här i dag är att Sveriges säkerhetspolitiska läge är det allvarligaste sedan andra världskriget. Ett väpnat

angrepp mot Sverige kan inte uteslutas, och det svenska totalförsvaret behöver återuppbyggas och förstärkas i snabb takt.

Det bästa sättet att undvika krig är att förbereda för krig. Därför behöver den samlade motståndskraften i vårt samhälle stärkas. Sveriges försvarsförmåga måste öka, och vi behöver genomföra åtgärder för att stärka vårt totalförsvaret. Det är det civila och det militära försvarets samlade förmåga som är krigsavhållande.

Just nu pågår en intensiv utveckling av det civila försvaret, och de kommande budgetsatsningarna från regeringen kopplade till civilt försvar är mycket välkomna. Som en del i detta ska MSB utvecklas. Med utgångspunkt i det allvarliga säkerhetspolitiska läget och den tydliga inriktningen från regeringen kommer MSB att skifta fokus från fredstida kriser till krig. Krigets krav ska vara det dimensionerande hotet och civilt försvar den prioriterade uppgiften. Vidare ska MSB stärkas som toppnod i det civila försvaret.

Jag vill understryka att det är min uppfattning att samverkan är basen för att skapa effektiva samarbeten, vilket nu behövs mellan alla aktörer om vi ska lyckas. Så som vårt samhälle är organiserat i dag behöver alla hjälpas åt – både offentlig sektor, civilsamhället och näringslivet. Det är tillsammans vi bygger vår förmåga och grunden för ett starkt civilt försvar för att samhället ska fungera i vardagen – vid fredstida kriser som översvämningar, skogsbränder eller pandemier – och vid ett väpnat angrepp. Krisberedskapen och det civila försvaret utgör på det sättet två ömsesidigt förstärkande system. Brister och sårbarheter i samhällets grundläggande funktionalitet påverkar Sveriges samlade motståndskraft, funktionalitet och försörjning.

Jag vill poängtera att regeringens finansiering av det civila försvaret handlar om att hantera konsekvenserna av ett väpnat angrepp och planera utifrån det. Det handlar alltså inte om att kompensera för brister kopplade till undermålig finansiering eller underhållsskulder inom samhällsviktig verksamhet. Lika viktigt är det att poängtera att all verksamhet och allt beslutsfattande behöver beakta totalförsvarets krav. Totalförsvaret behöver bli en naturlig del i fler verksamhetsområden och utgöra ett centralt perspektiv.

Med det sagt är jag övertygad om att alla här i kammaren är väl medvetna om att behoven av stärkt förmåga inom det civila försvaret är stora. Det är inget konstigt i sig. Som ni vet sker uppbyggnaden från en mycket låg nivå.

För er är det ju självklart, men för att bygga ett robust och resilient samhälle behöver arbetet börja redan i samhällsplaneringen och i den fysiska planeringens processer. Dessa har en viktig roll i totalförsvarsuppbyggnaden och i samhällets förmåga att möta olika typer av hot och ytterst krig. Att ta hänsyn till totalförsvarets intressen i samhällsplaneringen handlar bland annat om att ha med kriget som dimensionerande faktor i planeringen och om att bygga ett robust och motståndskraftigt samhälle som står emot olika typer av händelser.

Under många år har det bedrivits ett begränsat arbete med att omhänderta totalförsvarets intressen i samhällsplaneringen. Det är ganska naturligt, med tanke på den inriktning för totalförsvaret som följde efter det kalla krigets slut. I praktiken upphörde flera berörda myndigheters, och andra aktörers, plane-

ring inför höjd beredskap eftersom det inte längre fanns eller ansågs finnas något behov.

Nu, mot bakgrund av den allvarliga omvärldsutvecklingen och genom den återupptagna totalförsvarsplaneringen, ska samhället tidigt omhänderta totalförsvarets civila intressen i samhällsplaneringen och i den fysiska planeringen. Många gånger handlar det om att beakta frågor som hur olika samhällsfunktioner placeras i relation till varandra, hur kritisk infrastruktur planeras och hur människor kan förflyttas och sätta sig i säkerhet i händelse av krig eller krigsfara. Det innebär att flera av de områden som är en del av dagens agenda också behöver utvecklas och förstärkas.

Jag vill poängtera att mycket arbete redan pågår på både nationell, regional och lokal nivå, men det är inte tillräckligt. Tillsammans behöver vi göra mer.

Förutsättningarna förbättras också. Inte minst kan vi konstatera att det förslag som Försvarsberedningen och senare också regeringen presenterat innebär en rejält höjd ambition för det civila försvaret i relation till nuvarande försvarsbeslut.

Ett exempel på arbete som pågår är det uppdrag som min företrädare Charlotte Petri Gornitzka fått av regeringen om att som nationell rådgivare arbeta för stärkt privat-offentlig samverkan i totalförsvaret. Det är ett viktigt uppdrag som vi på MSB naturligtvis välkomnar och på olika sätt kommer att medverka till. Charlotte som nationell rådgivare – och själva utredningen – kommer bland annat att följa upp och analysera arbetet med en stärkt försörjningsberedskap framför allt inom beredskapssektorerna, belysa hinder och utifrån detta lämna förslag på kompletterande uppgifter. Syftet är att driva arbetet framåt och ge förslag på, och vid behov initiera, samarbete mellan statliga och privata aktörer för att underlätta näringslivets beredskapsplanering och möjlighet att solidariskt stödja Sverige under kris, höjd beredskap och ytterst krig.

Ett annat exempel är den statliga utredningen om näringslivets försörjningsberedskap. Den särskilda utredaren Pär Malmberg, som sitter här i publiken, har bland annat i uppdrag att analysera och redogöra för hur samverkansformer mellan näringslivet och det offentliga kan etableras på ett ändamålsenligt sätt samt att utreda och analysera förutsättningarna för att införa en byggnads- och reparationsberedskap i Sverige. Det är ett område där vi kan dra slutsatser både från kriget i Ukraina och från det system vi hade i Sverige fram till 2007.

Slutligen vill jag säga att Sveriges roll som allierad i Nato naturligtvis påverkar det civila försvaret på flera sätt. Vår nationella utveckling av totalförsvaret behöver ske i samklang med Nato och våra allierade. Vi behöver alla ha en beredskap och en handlingsfrihet för att kunna hantera uppgifter för att uppfylla Sveriges och Natos åtaganden, inte minst enligt Natos operationsplanering. Jag tänker särskilt på åtgärder som civila aktörer kan behöva vidta kopplat till värdlandsstöd.

Jag konstaterade inledningsvis att Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Krig och väpnat angrepp mot vårt land kan inte uteslutas. Från Rysslands krig i Ukraina ser vi hur gränserna för det acceptabla, och för behandlingen av civilbefolkningen, förskjuts. Det

är tydligt både att Rysslands ambitioner sträcker sig längre än till Ukraina och att de har rustat för ett långvarigt krig. Slutsatsen är självklar: Vi behöver stärka totalförsvarets förmåga. Vi behöver göra det skyndsamt, och vi behöver göra det tillsammans.

Anders Sjelvgren, Boverket: Herr ordförande! Jag tackar för inbjudan. Jag kommer att berätta lite om vad vi på Boverket gör i dessa frågor och vad vi har sett. Det var en bra inledning av Mikael om hur allvarligt läget är.

Jag börjar med att visa en bild och tala om den utredning som föreslår en ny beredskapssektor, tillsammans med de beredskapssektorer som redan finns. Jag kommer att prata om byggfrågorna, både på nationell nivå och på lokal nivå. De är hopkopplade med handel och industri, men jag tänker hålla mig till detta område, även om byggindustrin är en del av det.

Något som är viktigt att förstå när det gäller denna sektor är att samtliga andra sektorer har byggnader eller anläggningar som måste upprätthållas under ett krig. Man kan inte se den som en egen sektor, utan man behöver se att den ska försörja hela systemet med byggnader och anläggningar. Det ställer också krav på hur detta ska organiseras.

När det gäller de olika nivåerna tycker jag att man måste börja med en fråga som över huvud taget inte diskuteras, nämligen den nationella planeringsnivån. I Sverige har vi egentligen ingen nationell planeringsnivå. Vi har ett yrkande på område, men det är inte detsamma som att planera. Detta ser Boverket som otroligt viktigt både i fredstid och i krigstid. Det gäller att titta på hur vi ska planera vårt samhälle och hur vi håller ihop. Nu sker en beredskapsplanering i sektorer, eller stuprör, men om vi ska få det här att funka måste vi hålla ihop det och ha en systemöversyn. Då behöver vi tänka på hur vi ska förhålla oss till det på nationell nivå, både i fredstid och i krigstid.

Vi gör vad vi kan i dag inom det här området och har bland annat startat ett planråd. Den struktur vi har, och den roll som Boverket har, är dock inte sådan att vi kan hålla ihop systemet på det sätt som skulle behövas. Det är väldigt viktigt att man börjar titta på denna fråga. Den ingår inte i utredningen utan ligger lite utanför.

EU förväntar sig att vi ska ha en nationell nivå som kan ta emot när det kommer något från europeisk nivå. Även Nato förväntar sig det. Här ser vi att det finns ett behov av att bygga en struktur på den nationella planeringsnivån i Sverige. Det viktigaste här är att man förflyttar denna fråga på ett eller annat sätt.

En annan fråga, som kanske är lite mer i ropet just nu, gäller materialförsörjning och byggnads- och reparationsberedskap. Vi har en stark industri och har alltså möjlighet att göra väldigt mycket. Men också det här hänger ihop – även materialförsörjning måste planeras på nationell nivå om vi ska vara säkerställare. Med tanke på det säkerhetspolitiska läget kan man ju fundera på om det är jättebra att vi bara har stor cementproduktion på Gotland. Det finns frågor som kan vara av sådan karaktär att de måste hanteras på nationell nivå och inte bara på den regionala nivån.

När det gäller materialförsörjningen ser vi alltså att det finns en nationell nivå. Sedan behöver man fundera på vilka varor vi kan tillverka inom Sveriges gränser. Vilka varor är det nödvändigt för oss att ha? Allting kanske inte behövs. Vi kan till exempel titta på vad vi kan ersätta när det gäller både varor och insatsvaror i de andra varorna. Även detta är ett arbete som måste göras. Det gäller att analysera vad vi har i dag, vad vi skulle kunna förändra och hur vi ser på det för att på det sättet göra oss mer robusta. Vi behöver både titta på hur vi skapar robusthet i fredstid och skapa förutsättningar som gäller ett krigs-scenario.

Vi på Boverket har inget uppdrag, men vi har sagt att det är otroligt viktigt att vi kommer igång. Det viktigaste är inte att definiera vem som får ansvaret. Vi ser att vi ändå har kontaktvägar. Vi kan diskutera med sektorn; vi har kanaler till sektorn i dag. Vi har satt igång en diskussion med sektorn om hur vi ska ta oss an detta. Vi har även satt igång en scenarioövning med sektorn gällande byggnads- och reparationsberedskap och materialförsörjning. Hur skulle vi kunna bygga upp det här? Hur skulle det kunna se ut?

Jag vill göra ett viktigt medskick om något jag tycker att vi behöver tänka på. Det är viktigt att vi skickar en signal och sätter igång. Ibland tror jag att vi tänker att vi ska hitta den optimala lösningen och sedan genomföra den, men i det här fallet tror jag att vi måste jobba helt annorlunda. Vi måste börja med att ha en tydlig bild av vart vi ska och sätta de första byggstenarna. Sedan kan vi fatta nya beslut med en annan inriktning. Om vi ska vänta och planera eller strukturera innan vi vet hur det faktiskt ser ut är risken att vi blir för långsamma.

Om det är någonting jag skulle vilja skicka med är det alltså att man bör fatta vissa beslut så att vi kan komma igång. Sedan kan vi fatta nya beslut med annan inriktning – det är inget problem. Att tro att vi har löst allting från början är nog en väldigt farlig väg att gå. Jag efterlyser alltså ett mer agilt arbetssätt i dessa frågor.

Det här är en stor sektor. Framför allt är det en stor sektor som är rätt liten ur ett statligt perspektiv, vilket Catharina Elmsäter-Svärd och jag brukar prata om ibland. Staten är rätt liten i det här sammanhanget. Det här är en industri. Här är det väldigt viktigt med samarbete och att hitta former för hur man ska dela upp vad staten ska göra och vad industrin ska göra. Det är ett otroligt stort samarbetsprojekt med näringslivet, och då måste näringslivet få förutsättningar att förstå vilka förväntningar som finns på dem. Därför är det viktigt att starten finns, så att vi vet vad vi ska göra och kan sätta igång. Sedan kommer vi att lösa det tillsammans med näringslivet, tror jag.

Anders Lundquist, Lantmäteriet: Även jag tackar så mycket för att vi har fått komma hit i dag för att informera om Lantmäteriets roll i denna fråga och träffa alla ledamöter från civilutskottet, kollegor i myndighetsvärlden och organisationer som har bäring inom detta sakområde. Det blir en kort överflygning om

Lantmäteriet, som har rollen att sköta markindelning i Sverige utifrån ett fastighetsrättsligt perspektiv.

Det finns ungefär tre miljoner fastigheter i Sverige i dag. Vi på Lantmäteriet bildar nya fastigheter, och ibland tar vi bort fastigheter. Vi har ansvar för fastighetsinskrivning, alltså att säkra ägandet av fastigheter i samband med köp och sälj. Vi ansvarar också för att förse Sverige med geografisk information och fastighetsinformation som motsvarar samhällets behov.

Lantmäteriet har också rollen som samordnare inom geodataområdet. Detta område är kopplat till framför allt geografisk information i vid bemärkelse. Den rollen har vi haft sedan år 2006, och för detta ändamål finns ett geodataråd inrättat med representanter som utses av regeringen. De jobbar med hur vi ska få den infrastruktur som geodata är på plats på ett så bra sätt som möjligt. Det finns en vision för geodatarådet och en geodatastrategi med fyra övergripande mål. Det handlar om att skapa en smart landsbygd och en hållbar stadsutveckling, att kunna bidra i klimatfrågan i samhället samt att skapa en robust och säker försörjning av geodata i ett framtida läge av höjd beredskap, kris och olycka. Allt detta har mycket med dagens tema att göra.

Jag vill ta upp några områden där vi behöver geodata. Jag vill också belysa att geodata är en infrastruktur som man ibland ser som självklar men som behöver finnas där för att samhället ska fungera i dag och i det omvärldsläge vi befinner oss i, som är mycket annorlunda än det vi befann oss i för några år sedan.

Jag nämnde nyss en fungerande fastighetsmarknad. För att kreditmarknaden ska fungera måste vi ha ett fastighetssystem som man kan lita på, så att bankerna kan låna ut pengar i samband med att vi köper och säljer fastigheter. Det är en grundbult i alla länder. Vi på Lantmäteriet som jobbar med tjänsteexport märker att det oftast är detta vi hjälper andra länder med för att de ska få upp sin marknadsekonomi och få sitt samhälle att fungera.

Effektivare samhällsbyggande och samhällsplanering är ett område som är tätt kopplat till samhällsbyggnadsprocessen, där Lantmäteriet är en kugge som måste finnas med när det handlar om planering. Samhällsbyggnadsprocessen är oftast huvudsakligen en kommunal angelägenhet, men från plan till bygglov till förvaltning av hus behövs geodata för att detta ska fungera på ett bra sätt.

När det gäller krisberedskap och blåljusverksamhet behöver räddningsfordon kunna hitta rätt plats och ha rätt adress. De positioneringstjänster som Lantmäteriet ansvarar för, den geotekniska infrastrukturen, behöver vara på plats för att det ska fungera bra i dag.

Vi behöver också ha möjlighet att jobba med klimat- och miljöfrågor. Där vill jag lyfta fram våra högkvalitativa höjddata som exempel. De gör att man kan simulera vad som händer om vattnet flödar i olika riktningar och når olika nivåer i samband med extremväder. Sverige har i dag stor nytta av de högkvalitativa höjddata som Lantmäteriet började samla in för ungefär tolv år sedan och som nu finns på plats.

Jag vill också lyfta fram innovation, forskning och utveckling som en annan viktig del. Exemplet jag vill ge där är våra positioneringstjänster, som i dag hjälper bilindustrin att kunna utveckla självkörande bilar.

Lantmäteriet är sedan oktober 2022 en beredskapsmyndighet. Vi finns i sektorn grunddata, där Skatteverket är sektorsansvarig. Där har Lantmäteriet sällskap av Bolagsverket och Myndigheten för digital förvaltning, Digg, och vi jobbar tillsammans. Precis som Boverkets generaldirektör Anders Sjelygren sa är detta en pusselbit som måste finnas med och kunna hjälpa och stödja alla andra delar i Sveriges totalförsvar.

Sedan 2000-talet – eller egentligen sedan längre tillbaka – har vi hjälpt Försvarsmakten genom att förse dem med kartunderlag. Eftersom det nu också är inskrivet i Lantmäteriets instruktion kan man säga att vi är ett militärt kartverk. Vi hjälper också till genom att ge råd och stöd i de här frågorna. Kartor och geografiska underlag är en oerhört viktig del som ska finnas med såväl när det gäller flyg som när det gäller sjögående fordon och markstridskraftsfordon.

Kartunderlag för civil beredskap är någonting vi har jobbat på. Det finns redan i dag någonting som heter Nationell militär karta, en speciellt framtagen karta för militära ändamål. Det är någonting som skulle göra väldigt stor nytta även för civilförsvaret. Det har funnits en dialog om detta i många år, och nu har vi i budgetpropositionen glädjande nog fått lite anslag för att kunna jobba med frågan. Vi får se hur mycket vi kan få med av det kopplat till de medel vi har fått, men jag vill slå ett slag för att en civil gemensam karta skulle vara väldigt välgörande för beredskapssektorn. Att ha en gemensam bild av verkligheten via en karta är oerhört centralt för att kunna fatta rätt beslut tillsammans. Man behöver ju alltid samarbeta i de här frågorna.

Ett annat exempel på det vi på Lantmäteriet kan hjälpa till med är det vi kallar för geocell. Man kan säga att det är en allt-i-ett-funktion, lite som en schweizisk fickkniv, när det gäller att ta fram en karta. Det är en container innehållande utrustning som gör att vi kan ta fram en ny kartbild varje dag i samband med att det har skett en olycka eller en kris.

Ett exempel på det är bränderna i Hälsingland, där vi kunde hjälpa länsstyrelsen att avropa den här tjänsten. Då tog vi fram en ny kartbild över hur branden utvecklade sig dag för dag, så att brandbekämparna kunde göra bästa möjliga insats varje dag för att hinna släcka eldarna. Det behövs alltid, som vi kan se i kriget i Ukraina. Det är också en väldigt viktig konkurrensfaktor, om jag får kalla det för det, att ha snabba kartbilder för att kunna ha en orientering av hur man ska sätta in sina stridskrafter.

Det finns mycket kvar att göra. Vi är i begynnelsen av arbetet med att stärka Sveriges beredskap. Jag tror att det viktigaste är att vi tillsammans skapar det här nya beredskapssystemet, som vi vill kalla det för. Vi behöver jobba tillsammans i ett team med detta för att det ska bli bättre och för att vi ska få ett starkare svenskt totalförsvar samt beredskap för att kunna möta samhällets utmaningar och behov.

Ann-Sofie Eriksson, SKR: Herr ordförande! Stort tack för möjligheten att komma hit och prata!

Sveriges kommuner och regioner har en grundläggande roll i samhället för att allt ska fungera i genomförandet. De gör mycket i dag, och de vill gärna vara med. Vi försöker att bidra så att de ska kunna vara med och verkligen börja jobba. En hel del har också redan gjorts.

Vi på SKR har den senaste tiden tagit fram något vi kallar Trappan. Vi har delat exempel från de kommuner som ligger som piloter och har kommit längre i detta. Hur förbereder, planerar, övar och utbildar man för att få en grundförmåga att börja jobba på ett säkert sätt och hitta former med civilt försvar? Det här har satt sig rätt bra, och vi kommer att fortsätta att utveckla det kommande år.

Det är ju rätt mycket i samhället som är viktigt och behöver fungera. Där har kommuner och regioner mycket av genomförandeansvaret. Utöver mycket annat sköter man den fysiska planeringen framåt, det vill säga långsiktigheten. Även dricksvatten och avlopp sköts av kommunerna. Förutom detta handlar det om alla fastigheter som de samhällsviktiga verksamheterna ska fungera i och som behöver ha funktionalitet och robusthet.

Kommuner och regioner är ju inte statliga myndigheter och är inte med i sektorsmyndigheterna. Vi försöker dock att jobba. Nu pratar man om att vi ska vara företrädare, men vi är gärna med. Det finns sådana som gärna är med som piloter. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi hittar ett samarbete. Man jobbar fram – i teorin – hur något ska fungera, men det måste också fungera i praktiken. Lyft in erfarenheter från kommuner som går som piloter och har testat att bygga upp robusthet i sina verksamheter! Av dem kan man lära sig vad som behövs. Här blir kommuner och regioner en grund att jobba utifrån, både när det gäller Försvarsmakten, Nato och andra delar och när det gäller civilområdena, länsstyrelserna och alla sektorsmyndigheter.

Det här med omfattande påverkan bygger mycket på samverkan, som samtliga föregående talare har varit inne på. Här behöver kommunerna vara med i de flesta delar. Det handlar inte om alla 290 kommuner eller alla regioner, men vi måste se till att vi har med perspektiven och utnyttjar de erfarenheter som kommer fram så att det går att jobba med ett genomförande parallellt och börja testa hur vi bygger upp robusthet.

Jag har suttit som expert från SKR i Carl Fredrik Grafts utredning, tillsammans med ett antal kommundirektörer, regiondirektörer och en räddningsdirektör. Den utredningen tror vi också kommer att vara väldigt viktig för att förtydliga ansvar och hur vi kommer vidare i att bygga upp robustheten.

En hel del nya uppdrag diskuteras i den här utredningen, som nu har skickats ut på remiss. Det handlar om ändamålsenlighet, likvärdighet och att bygga förmåga. Jag tänker inte gå in på detaljerna, men vi ser här att resurserna kommer att vara avgörande för hur snabbt vi kan bygga förmåga.

Några av de principfrågor som vi har varit inne på och som är viktiga är givetvis finansieringen och tillsyn och kontroll, som man pratar mycket om.

Vi tror snarare att det handlar om ett strategiskt samarbete med staten och inte om kontroll. Vi behöver hitta former för att bygga robusthet i samhället.

En annan viktig fråga är vilken förmåga verksamheterna ska ha, och här pratar man om att sikta på två veckor. Vi tror att detta är ett bra första steg – vi är långt ifrån där ännu. Jag kommer tillbaka till det. Det handlar även om lärdomar av pandemin och om rapporteringsvägar samt om att kommuner och regioner troligen behöver ha ett ansvar även för att få med privata aktörer som är utförare av samhällsviktig verksamhet.

Vi har tittat lite grann – det står mer i utredningen om detta – på vilket ansvar kommuner och regioner har i dag. Det handlar om vardag och mindre kriser och en förmåga för ett par dagar. Men nu pratar vi om något helt annat och behöver titta på hur man bygger upp detta. Några kommuner, de som själva har ekonomisk möjlighet, testar att göra det – det är inte så många. Men det är givetvis viktiga lärdomar som kommer fram här. Hur bygger man förmåga så att det finns el och värme till äldreomsorg och hälso- och sjukvård, så att dessa verksamheter faktiskt kan fungera mer än en till två dagar? Vad är det som då behöver fungera i samhället?

Man kan dra cirkelna olika när det gäller vilka samhällsviktiga verksamheter det handlar om. Men när det gäller hälso- och sjukvård, äldreomsorg, räddningstjänst och va-verksamhet, som vi pratade om här, och alla de lokaler som detta inbegriper har kommuner och regioner ett grundansvar.

Vad är viktigt för kommunerna att göra? Man jobbar givetvis redan i dag, och vi har överenskommelser med MSB om var man ska starta. Det handlar om att bygga en grund – att kunna kommunicera, göra kontinuitetshanteringar och titta hur man ska planera framåt när det kommer finansiering för att bygga ökad förmåga. Inte minst handlar det om fastigheter och om att öva. Detta är några delar som många jobbar med, och det finns i överenskommelsen.

Men som sagt: Hur snabbt vi bygger beror på hur bra vi lyckas samarbeta och också givetvis på finansiering.

Maria Lundström, Riksbanken: Herr ordförande! Stort tack för möjligheten att komma hit i dag och bidra i dessa intressanta diskussioner!

Att konsumenter ska ha möjlighet att genomföra säkra och effektiva betalningar i alla lägen är en viktig, central uppgift för det civila försvaret, även inom bygg och va-sektorn. Inom betalningsområdet har Riksbanken ett ansvar att säkerställa att allmänhetens betalningar alltid fungerar. Det är därför jag är här i dag – för att ägna en kort stund åt att beskriva hur vi bedriver detta arbete och vilka åtgärder vi ser som viktiga framöver.

Innan jag berättar mer om det arbete som Riksbanken bedriver vill jag ge er en uppfattning om hur betalningssystemet ser ut. Det är lätt att i vardagen glömma bort hur viktigt betalningssystemet är. Det kanske därför är värt att påminna sig om att vi människor är helt beroende av detta system när vi handlar mat eller läkemedel till oss själva eller familjen, fyller på våra fordon med drivmedel eller går till apoteket och hämtar ut medicin. Jag tror att vi alla kan

föreställa oss de konsekvenser som snabbt skulle uppstå både för individen och för samhället i stort om systemet skulle drabbas av stora störningar över tid.

För att vi ska förstå de enorma flöden som finns här vill jag visa er denna bild över de betalningar, räknat i miljoner, som årligen flödar genom olika sektorer i Sverige. För er som inte ser bilden vill jag nämna att det varje dag görs omkring 20 miljarder betalningar i Sverige. På ett år blir det cirka 7 miljarder betalningar – betalningar som 2022 uppgick till ett värde av 26 000 miljarder kronor. Därmed tänker jag att vi alla är med på storheterna.

När vi på Riksbanken talar om betalningssystemet brukar vi verkligen vilja trycka på att detta är en samhällsviktig infrastruktur, likt el, vägnät och annat, som vi är tydligt beroende av. Stannar betalningssystemet stannar i förlängningen svensk ekonomi.

Hur arbetar då Riksbanken med att säkerställa att allmänheten alltid kan betala? Här har vi tre roller. Den första rollen är att vi är kravställande, vilket innebär att vi ger ut föreskrifter på detta område. Dessa föreskrifter pekar ut vilka företag vi anser är särskilt viktiga för att betalningar ska kunna upprätthållas. Sedan berättar vi också i föreskrifterna vad vi ser att företagen har för beredskapsansvar i sin förberedelse och planering.

Jag vill väldigt tydligt betona att vi leder detta arbete inom något som vi kallar CBB, civil beredskap betalningar. Men vi är väldigt beroende av den privat-offentliga samverkan. En stor del av förmågan inom betalningssystemet ligger hos det privata. Självklart har vi också ett väldigt nära samarbete med Finansinspektionen, som är sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn och finansiella tjänster.

Utöver den kravställande rollen har vi också en samordnande roll. I den rollen bedriver vi ett löpande förmågehöjande arbete tillsammans med de här företagen. Under våren har vi gemensamt kartlagt olika betalningsflöden och risker och sårbarheter. Detta arbete har resulterat i ett antal förmågehöjande aktiviteter som vi nu bedriver tillsammans med företagen.

Avslutningsvis vill jag nämna att vi också har en övervakande roll – vi övervakar att företagen lever upp till de krav som vi ställer i föreskrifterna.

Då har jag kommit till den sista bild jag vill visa. Jag vill nämna något om viktiga åtgärder framåt som vi har identifierat inom betalningsområdet. Det handlar självklart om en bred palett av olika åtgärder som krävs för att säkerställa betalningssystemet över tid. Men jag vill ändå lyfta fram några som särskilt viktiga.

Inledningsvis vill jag återigen nämna att det som enskild individ är lätt att ta för givet att betalningar fungerar och att jag alltid kan köpa en vara när jag vill det, med mitt kort eller möjligen med kontanter, om jag brukar använda det. Men vi behöver alla vara förberedda på att det kan uppstå problem vid betalningar, och det är därför viktigt att man är redo att betala på olika sätt. Detta förbereder man sig för genom att till exempel ha konton i olika banker, kort från olika företag och också betaltjänster och digitalt id i telefonen. Kontanter är också en viktig del av detta pussel, inte minst om vi hamnar i ett läge

där störningar gör att man inte kan använda digitala betalningsmedel under en period.

En åtgärd som vi också ser som viktig är att stärka möjligheterna till offlinebetalningar, det vill säga att betala även när det saknas fungerande internet eller el. I dag är det i viss mån möjligt att betala offline, men det beror till stor del på vilket kort man har, vilket avtal man har med kortutgivaren och vad butiken har för kortterminal. Det är i dag inte möjligt att ta ut kontanter från enskilda uttagsautomater i ett offlineläge.

Riksbanken anser att betalningssystemets motståndskraft skulle bli bättre och att systemet skulle stärkas om möjligheten att betala offline blir bättre. Detta är alltså ett konkret exempel på en förmågehöjande aktivitet som vi nu bedriver tillsammans med företagen. Riksbanken leder arbetet, men då en stor del av möjliggörandet ligger hos företagen är det jätteviktigt att arbetet bedrivs tillsammans.

Något annat som Riksbanken ofta återkommer till och lyfter är vikten av att alla ska kunna köpa livsnödvändiga varor med kontanter, till exempel mat och medicin. För att detta ska fungera i kris eller krig behöver det också finnas en funktionalitet och en viss vana att använda kontanter även i vardagen. Riksbanken tycker att handlare som säljer livsnödvändiga varor som huvudregel ska vara skyldiga att ta emot kontanter. Vi ser därför väldigt positivt på att regeringen har tillsatt en utredning för att se över möjligheterna att betala livsnödvändiga varor med kontanter. Vi hoppas att detta leder till att kontanterna får ett starkare juridiskt skydd.

Jag vill också nämna att Riksbanken i september överlämnade en inlägga till denna utredning, där vi pekade på stora risker som vi kan se med en försämrad kontantinfrastruktur. Vi lyfter bland annat att det behöver finnas tillräcklig tillgång till dagskasse- och växelkassetjänster för de företag som är eller kommer att bli skyldiga att ta emot kontanter.

Nu har jag pratat på. Jag tänkte bara skicka med en avslutande reflektion. Det är centralt för vårt beredskapsarbete inom området betalningar att det bedrivs tillsammans med andra, som jag flera gånger har återkommit till – inte minst då systemet till stor del tillhandahålls av privata aktörer. Det finns såklart också andra centrala beroenden här, till exempel behovet av en hög cybersäkerhet – vi har ju en väldigt hög grad av digitalisering – men också beroendet av el och kommunikation. Det är alltså tillsammans med andra som vi på Riksbanken behöver arbeta för att utveckla förmågan att möta de hot som vi ser framför oss i dag och säkerställa att vi över tid upprätthåller en hög motståndskraft inom detta område. Vi fortsätter bedriva detta arbete på ett aktivt och prioriterat sätt.

Catharina Elmsäter-Svärd, Byggföretagen: Herr ordförande, utskottsledamöter och kollegor! Jag bor i Södertälje och har bott där hela mitt liv. År 1990 inträffade en olycka på en av de broar, motorvägsbron, som binder samman staden. Staden genomskärs av vatten, och det är inte bara staden Södertälje

som påverkas utan ett ganska stort område. Då fanns det en beredskapssektor, och det fanns också en förmåga hos ett ingenjörssregemente som låg väldigt nära, Ing 1. Ganska snabbt kunde man ändå få någorlunda ordning på bron i den krissituation som rådde, och man kunde sedan planerat återskapa och bygga upp bron igen.

År 1997 lades Ing 1 ned, och 2007 försvann beredskapsgruppen för bygg och reparation, som fanns över landet. Man kan tycka vad man vill om huruvida beslut är bra eller dåliga – oftast vet man det först efteråt. Men de som midsommarhelgen 2016 fick dansa *Små grodorna* på E4:an för att en lastbil hade åkt in i motorvägsbron hade nog önskat att det funnits en god beredskap.

Varför säger jag då detta? Det är inte alltid lätt att fatta rätt beslut; man vet som sagt först efteråt. Men givet vad vi vet i dag om vad som kan hända när vi minst anar det, oavsett om det rör sig om ett kritiskt läge eller en kris eller om vi faktiskt måste planera för krig, beskrev generaldirektören för Boverket det så bra: Just bygg och reparation kommer att behövas i alla lägen, för alla sektorer.

Detta blir tydligt inte minst mot bakgrund av erfarenheterna från Ukraina, där vi med stor fascination ser hur man lyckas bygga vägar, anlägga järnvägar och se till att människor har tak över huvudet – att man förmår att hålla vardagen igång. Barnen går i skolan och sjukvården fungerar i princip, men under förutsättningar som inte är de vanliga.

Att det nu i det civila och det militära har påbörjats ett arbete för ett totalförsvar för en ny situation är bra. Att beredskapssektorerna kommer igång är bra, även om vi många gånger fortfarande kan uppleva att det handlar om ett sökande och ett famlande. Hur ska vi organisera oss? Vem ska vi prata med? Vilka möten ska vi ha? Så kom man på att man också måste blanda in näringslivet, och nu är vi med.

Vad gör då vi, Byggföretagen, en bransch- och arbetsgivarorganisation? Vi företräder inte alla byggföretag, men ni kan ändå ha med er i tanken att i bygg- och anläggningsbranschen jobbar ungefär 380 000 människor. Bara byggföretagen är ungefär 110 000. Väldigt få av dessa är rikstäckande; det är en handfull. De flesta är entreprenörer, lokalt och regionalt. Så ser det ut, med maskinentreprenörer, installatörer och alla som på något sätt kan vara med och reparera och bygga – de är just entreprenörer.

När frågan kom upp om det skulle vara lämpligt eller behövligt att införa en ny typ av beredskap för bygg och reparation sa vi att det är självklart. Det har erfarenheten lärt oss, och vi ser behovet. Då kommer givetvis frågan hur och på vilket sätt detta ska komma till stånd och organiseras. Ska det bli en elfte beredskapssektor, som Pär Malmberg håller på att titta på och har pratat om?

Vi har sagt att för oss är det egentligen sak samma, bara det blir något. När tankegångarna kom om att Boverket skulle leda detta var vår första tanke att det nog inte var så smart eller klokt. Varför just Boverket? Kanske Försvarsmakten, som det var förr? Men vi har sagt att det inte spelar någon roll just nu,

bara vi gör något. Det arbete som vi har påbörjat inom samhällsbyggarbranschen, tillsammans med Boverket, är ett viktigt första steg. Men om det blir så i förlängningen vet vi inte.

Vi måste nog dock ha med oss att det är svårt att hitta ett system som funkar hela vägen när kriget väl kommer. Som jag sa är våra företag oftast lokalt och regionalt engagerade. Även om vi skulle behöva trätta ned de behov som finns hos alla tänkbara beställande huvudmän – kommunalt, regionalt och nationellt – kan vi finnas med som en resurs underifrån för att säkerställa att vi har resurser. Vi har till och med funderat på om vi inte skulle ha en motsvarighet till hemvärnet – kalla det byggvärdet – där vi kanske lokalt och regionalt, möjligtvis inom civilområdenas struktur, kan hitta former för hur vi bäst kan jobba tillsammans.

Men en grundläggande viktig sak, både i dag och framåt, är att det inte finns ett byggföretag eller en entreprenör överhuvudtaget i den här branschen som kan stå redo när kriget kommer om man inte är lönsam i dag. Om man inte finns i dag finns man inte heller i morgon.

Som organisation är vi just nu med och bidrar till det arbete som regeringen gör i sitt näringspolitiska råd. Det handlar om på vilket sätt vi kan bidra med erfarenheter, och vi försöker bistå i de utredningar som finns. Men vi har också sedan en bra tid tillbaka påbörjat vårt eget arbete som organisation. Vilken roll kommer vi att ha? Vi gör våra egna kontinuitetsplaneringar.

Vi har också byggt upp information till våra egna medlemsföretag. Allt börjar faktiskt hos var och en av oss, och vi försöker nu förmedla vad varje enskilt företag bör göra utifrån väldigt bra underlag som många gånger står att hitta hos MSB. Vad ska jag göra som företagare? Vad behöver jag förbereda mig på? Har jag tittat igenom vilka som behöver krigsplaceras och inte? Där har vi en roll.

Vi tittar nu på vad som behövs framåt för att vi ska klara detta. Här riktar jag mig mer till er som sitter på utskottssidan. För att detta ska funka måste vi säkerställa kompetens och resurser. Det handlar om en stark byggbransch redan i dag. Jag välkomnar Riksbankens beslut om räntesänkning som kom för bara en liten stund sedan; det är också ett beslut som påverkar.

Det handlar också om att säkerställa att vi har kompetens framöver, genom utbildning, att kommunala bygg- och anläggningsprogram inte läggs ned och att vi fortsätter med det som sker när det gäller yrkeshögskolor och så vidare.

Men det krävs också, som Anders Sjelvgren, tror jag, var inne på, att vi säkerställer att vi har resurser i landet. Det handlar inte bara om personer utan också om de råvarutillgångar som landet behöver. Oavsett om det är skogen, kalken eller stålet måste vi säkerställa det, för vi är så pass sårbara.

Vi fortsätter alltså att med gott mod ta för oss. Vi jobbar hellre efter devisen att vi varken ber om lov eller ber om ursäkt efteråt – vi kör på! Detta kommer inte att funka om vi inte börjar sätta fart allihop, och det gör vi gärna tillsammans med andra.

Ordföranden: Ni får gärna ge en applåd till alla som har talat.

Vi har verkligen hållit tiden på ett föredömligt sätt. Jag har nästan aldrig varit med om något liknande – jag är väldigt glad för det. Vi ska nu ta en liten paus. Därefter kommer ledamöterna från både civilutskottet och försvarsutskottet att ha möjlighet att ställa frågor till er. Det blir då en diskussion som förhoppningsvis är relevant för det ämne vi diskuterar här i dag.

Med detta sagt vill jag verkligen tacka er för den här förmiddagen!

Ordföranden: Civilutskottets öppna sammanträde fortsätter nu efter pausen. Välkomna tillbaka! Jag hoppas att ni haft möjlighet att mingla och träffa ledamöter och prata med och ställa frågor till dem och till varandra.

Vi går nu över till frågestunden. Ledamöterna kommer att ställa sina frågor i partistorleksordning. Frågorna ställs från bänken. Även svaren ges från bänken. För att ge utrymme för så många frågor som möjligt vill jag påminna alla om att formulera frågorna och svaren kort och koncist.

Vi kommer att ha två frågerundor. I den första får frågan inte överstiga 60 sekunder, det vill säga en minut. En kompletterande följdfråga på högst en halv minut får sedan ställas av ledamöterna. I den andra omgången kommer ledamöterna också att ha möjlighet att ställa en fråga på en minut men utan följdfråga.

Eftersom detta protokollförs, vilket nämnades tidigare, är det viktigt att det alltid framgår vem som har ordet. Säg gärna namn och vilken organisation ni representerar!

Leif Nysmed (S): Herr ordförande! Jag vill ställa två frågor. Den första går till Länsstyrelsen i Stockholms län angående dess roll att hjälpa och stötta kommunerna nu med att öka deras krisberedskap. Hur jobbar ni? Vilka möjligheter och svårigheter ser ni? Vi har kommunalt självstyre i landet, så staten kan inte alltid gå in och peka med hela handen. Hur jobbar ni, och hur ser ni på ert uppdrag?

Jag har också en fråga om kompetensförsörjningen till Catharina Elmsäter-Svärd från Byggföretagen. Bland andra MSB sa att samarbete mellan offentliga och privata är väldigt viktigt, och jag delar den uppfattningen. Vi har en byggnads- och reparationsberedskap, vilket för mig in på kompetensförsörjningsfrågan.

Bland byggnadsarbetare är arbetslösheten hög i dag. Det finns en risk att många lämnar branschen och inte kommer tillbaka. Den erfarenheten har vi sedan 90-talet. Vi har ett stort behov av utländska arbetskraft i dag, och den kanske vi inte kan förlita oss på i en kris eller vid krigshändelse. Hur jobbar vi för att behålla kompetensförsörjningen?

Man kan till exempel ställa krav på egen personal vid offentliga upphandlingar för att just bibehålla kompetensen inom landet. Men än viktigare är lärlingskrav vid offentliga upphandlingar, så att vi får in nya, kunniga unga som vill verka i branschen.

Gunilla Runberg, Länsstyrelsen i Stockholms län: Jag är kanslichef för det östra civilområdet på länsstyrelsen.

Det finns 21 länsstyrelser, och de har regionalt ansvar. De samverkar med kommunerna inom sina områden för att stötta dem, i detta sammanhang framför allt med beredskapsfrågor och de uppgifter vi talar om. Vi försöker ge en samordnande uppgift till kommunerna om vilka förväntningar och krav som de behöver ta sig an för att leva upp till de övergripande kraven.

Det som möjligen har varit svårt i detta sammanhang – när nu frågan ställdes om det – är att kommunerna har haft en ganska liten möjlighet att jobba med beredskapsfrågor. Vi ser dock att detta håller på att ändras efter hand.

Därtill finns länsstyrelser som är indelade som civilområdesansvariga länsstyrelser, och där representerar jag Stockholm–Gotland. I totalförsvarspropositionen finns nu ett förslag om att länsstyrelserna i sin roll som civilområdesansvariga ska få större ansvar för att samordna byggnads- och reparationsberedskapen. Men vad det kommer att innebära vet vi inte ännu, utan vi försöker bara samla in fakta om det just nu.

Catharina Elmsäter-Svärd, Byggföretagen: Kompetensförsörjning är den fråga där de flesta av våra företag ser den största bristen för att kunna utvecklas och växa redan i dag. Att få till en jämn och hög byggtakt är i grunden därför det viktigaste. Vi ser nu hur behoven av infrastruktur, anslag till anläggning, kriminalvård och fortifikation kan vara ett sätt. Bostadsbyggandet är den stora utmaningen, även om vi ser att dimman börjar lättas och att det kanske sker en viss ökning.

Att säkerställa att vi har kvar utbildningsplatser på kommunal och regional nivå men även på yrkeshögskolor och högskolor är viktigt. Vad vi i branschen talar om för att nå det handlar om hur vi säkerställer att våra företag dessutom tar emot de egna lärlingar som vi har i lärlingsprogram liksom LIA-platser och andra platser som är kopplade till yrkeshögskolan. Denna fråga är otroligt angelägen. Om den ska göras i kravform eller inte låter jag vara osagt. Risken är att det kan gå åt fel håll. Det finns dock ett starkt engagemang.

Låt mig bara tillägga att när branschen går ihop, till exempel alla aktörer inom hela järnvägssektorn, vinner vi pris. Järnvägsbranschen vann som bästa bransch i attraktivitet. Ingen kan alltså göra det här själv, men vi gör det gärna tillsammans. För vår del gör vi det också tillsammans med parterna, det vill säga facken och arbetsgivarna. Det här är ett gemensamt intresse.

Leif Nysmed (S): Vi ser att det finns flera parter som börjar ställa krav på lärlingar. Bland andra ställer Region Uppland och Uppsala kommun krav på lärlingar för att säkerställa att de som går ut från byggprogram ska kunna fullgöra sin utbildning så att man bibehåller den kompetens som finns i branschen.

Det är viktigt att vi har kompetensförsörjning i landet. Därför tror jag att även krav på egen personal skulle kunna vara ett bra sätt. Om jag får citera dig: "Bara vi gör någonting!" Jag tänker att det här vore att göra någonting.

Catharina Elmsäter-Svärd, Byggföretagen: Bara vi gör någonting! Jag tycker att det är bra att ställa krav, men det viktigaste är att man följer upp kraven, vilket sällan görs. Om man ska ställa krav måste de också vara rimliga.

Det andra som togs upp var krav på egen personal. Vad menar man då med egen personal? Vi har väldigt många specialiserade företag som jobbar som underentreprenörer. Det är väldigt sällan som *ett* företag, till exempel ett stort statligt företag, skulle kunna ha alla kompetenser. I så fall kanske vi tappar specialisering som vi behöver. Det är svårt att styra med egenkrav, beroende på hur hög nivå det gäller. Däremot kan jag säga att många företag går mot att ha mer egen personal för att säkerställa att de får rätt kompetens.

Björn Tidland (SD): Min fråga riktar sig främst till SKR och MSB. Genom kriget i Ukraina vet vi att även civila mål, såsom kraftverk, vattenverk och transportsystem, attackeras som en del av krigsföringen. SKR och MSB har till uppgift att säkerställa viktiga samhällsfunktioner i händelse av krig, men hur ser det ut i praktiken? Många kommuner har färdiga handlingsplaner, men finns det resurser att färdigställa dessa om det värsta händer?

Min fråga gäller färskvattenförsörjning. Det gäller att inte bara säkerställa logistik med tankbilar utan också att bygga upp beredskapslager av kemikalier för rening av vatten. Vem ska reparera vattenverk som slås ut och hur lång tid kommer det att ta att bygga upp dem igen?

Så till den specifika frågan: Anser SKR att landets kommuner har tillfredsställande planer och förmåga att förse kommuninvånarna med färskvatten om vattenverk slås ut på grund av fientliga handlingar? Finns det beredskap att återställa utslagna vattenverk i händelse av krig?

Mikael Frisell, MSB: Jag tackar för en mycket viktig fråga. Vi följer utvecklingen i Ukraina. Precis som du säger bekämpar Ryssland civil infrastruktur. Vi drar många lärdomar därifrån.

Ett exempel på hur vi jobbar är att vi har infört civilplikt. I september påbörjade vi en utbildning uppe på Sandö för 300 civilpliktiga på området räddningstjänst. Nästa sektor vi kommer att ta oss an är energiförsörjning. Vi får titta på de olika sektorerna. Vatten och livsmedel är en av de sex prioriterade av de totalt tio sektorerna. Vi får ta med oss detta och se på hur vi i MSB ska jobba vidare med frågan.

Vi följer detta, och det är mycket viktigt att vi vidtar åtgärder.

Ann-Sofie Eriksson, SKR: Det här är en väldigt viktig fråga, vilket MSB också nämnde.

Det finns inget uppdrag i dag om att samtliga kommuner ska ha en sådan förmåga under en längre tid – mer än ett par dagar – vid risk för krig. Här behöver man öka förmågan. Det är en viktig fråga att jobba vidare med.

En del pilotkommuner i Sverige klarar det, men absolut inte alla.

Björn Tidland (SD): Min följdfråga går till Svenskt Vatten. För att bygga upp ett utslaget vattenreningsverk behövs material, kompetens, personal, komponenter – de kanske produceras utomlands – och finansiering. Hur har vi det? Kan Svenskt Vatten svara på frågan om hur beredskapen ser ut i händelse av ett utslaget vattenreningsverk?

Pär Dalhielm, Svenskt Vatten: Den bästa försäkringen mot störningar generellt sett är en bra basförmåga. Det kan vi konstatera att vi i Sverige inte har. Vi underfinansierar i dag vår vatteninfrastruktur årligen med 10 miljarder. Det är ett tecken på att vi inte klarar av att upprätthålla vår basförmåga.

Skulle vi utsättas för störningar, till exempel att man fysiskt förstör ett vattenverk eller ett reningsverk, som är minst lika viktigt för att upprätthålla miljö och sanitet, det vill säga avloppsförsörjningen, kommer vi inte att kunna ersätta det under överskådlig tid.

Låt mig ge ett exempel som gäller från råvatten till kran. Mälaren försörjer i dag ungefär 2 miljoner invånare i Mälardalen med dricksvatten. Skulle Mälaren som dricksvattentäkt slås ut, vilket kanske inte är troligt som helhet, går det inte att ersätta.

Självfallet finns det nödvattenplaner i en hel del kommuner. Ungefär 40 procent av Sveriges kommuner har en nödvattenplan som innebär att man kan försörja hushållsbehoven med nödvatten, det vill säga man får gå och hämta vatten. Bara 17 procent av Sveriges kommuner har en reservvattenplan, det vill säga man kan försörja samhällsviktiga institutioner och hushåll inom en till två dagar med 15 liter vatten.

Jag vill lyfta upp en sak i sammanhanget, och det är dimensioneringsmål, som nämndes tidigare. Det är oerhört viktigt att vi är överens om vad vi ska dimensionera för. I dag är förbrukningen på individnivå per hushåll 140 liter dricksvatten per person och dygn. Om vi ska klara av att upprätthålla den förmågan under två veckor, tre månader eller vad som nu sägs kommer det att innebära ofantliga investeringskostnader genom att man måste ha duplikata system, kemikalier, reservvatten och reservdelar. Jag skulle säga att det inte är görbart.

Här måste vi sätta ned foten och bestämma oss. Det kanske ska vara 15 liter kokbart vatten per person och dygn. Det här kommer att driva kostnaderna.

Vi vet också att hela den civila beredskapen handlar väldigt mycket om att göra rätt saker för rätt pengar. Det är en jätteutmaning.

Noria Manouchi (M): Herr ordförande! Jag är gruppleddare för moderaterna i civilutskottet. Min fråga går till Catharina Elmsäter-Svärd. Hur ser Byggföretagen på branschens möjligheter att kunna bygga, underhålla och reparera kritisk infrastruktur i en tid av kris och krig, givet sektorns beroende av internationella leverantörskedjor och inte minst beroendet av el- och it-system? Vilka initiativ efterfrågar ni av politiken?

Catharina Elmsäter-Svärd, Byggföretagen: Entreprenörer står oftast redo att lösa det mesta, om det så bara är med silvertejp, skämt åsido. Man hittar lösningar. Det finns 110 000 byggföretag. Hälften av dem är egenföretagare. Det här är entreprenörer som jobbar ihop.

När vi ska ha resurser och förutsättningar att kunna bygga utifrån råvaror importeras naturligtvis mycket. Det märktes inte minst när kriget bröt ut i Ukraina. Det blev svårt att få tag på kakel, tarkett, stål och så vidare. Det är därför vi är så tydliga när vi talar om beredskap. Sverige som nation måste säkerställa att vi kan ta till vara de råvaror vi har här. Det är en viktig del.

Noria Manouchi (M): Jag undrar även hur Byggföretagen ser på möjliga konsekvenser av krigsplacerad personal och den brist som kan uppstå i branschen. Är det tidigare nämnda byggvärdet en möjlig lösning på en sådan situation?

Catharina Elmsäter-Svärd, Byggföretagen: När vi hade den gamla beredskapsformen var många byggföretag K-företag, det vill säga krigsföretag. Många var också krigsplacerade ned på minsta maskin och individ. I det nya som kommer ser vi att vi kanske går mot något liknande.

Vad vi själva gör just nu är att få våra företag att verkligen inventera och göra en egen kontinuitetsplanering i fråga om både leveranser och egna resurser men också redan nu göra krigsplaceringar. Vi vet ju att i Ukraina försvann ungefär 40 procent av all arbetskraft direkt ut i krig eller något annat, och därför är det än mer viktigt att vi säkerställer kompetensen.

Låt oss ta maskinförare som exempel. Det gör ingen större nytta om man har en massa bra maskiner om det inte finns någon som kan köra dem. Det är ett arbete som ingår i det här.

Än mer viktigt är det kanske att vi får jobba tillsammans inom beredskapssektorer och framöver inte minst med Försvarsmakten.

Ordföranden: Då är det dags för Vänsterpartiet, och de frågorna ställer jag själv.

Jag riktar mig till MSB och Boverket. Staten och andra delar av det offentliga Sverige är i dag stora mark- och fastighetsägare runt om i Sverige. Markägande ger handlingsfrihet i fråga om hur marken används och har därmed viktiga säkerhetsdimensioner än i dag, speciellt på kommunal nivå.

Det är viktigt att kommunerna förstår risken med att sälja mark till personer, företag eller föreningar med utländska kopplingar vars intressen inte alltid sammanfaller med Sveriges. Finland har nyligen beslutat om ett förbud av markinköp för ryska medborgare i Finland.

Det finns möjlighet att reglera detta. Hur ser ni på risken med försäljning av kommunal mark till utländska aktörer vars intressen kan avvika från Sveriges? Vad tänker ni att vi behöver göra?

Mikael Frisell, MSB: Om vi har en fungerande totalförsvarsplanering ska det där inte ske. Vi behöver ha kontroll över vilka områden och fastigheter och vilken mark som vi behöver ha för totalförsvarets behov. Då ska vi inte hamna i den situationen.

Nu är det som du säger en stor risk. Mycket sker, och det kan vara svårt att ha kontroll över allting. Det är något vi verkligen behöver ha fokus på framöver.

MSB har till exempel börjat prata om riksintresse och ska börja jobba lite mer systematiskt med det. Det stod lite om det i medierna tidigare i veckan, kopplat till cement och Slite på Gotland.

Vi följer frågan. Har man en fungerande totalförsvarsplanering ska detta inte behöva ske.

Yvonne Svensson, Boverket: Jag tror att det handlar om två saker. Den ena gäller nationell planering, som nämnts tidigare och som Anders tog upp i sitt anförande, och hur staten lägger sina intressen på markåtgången. Det andra gäller vem som får förvärva mark. Förut fanns det en jordförvärvslag. Den finns i viss utsträckning fortfarande och skulle kunna utvecklas när det gäller just uppköp av utländska företag eller utländska medborgare.

Ordföranden: Jag har en följdfråga som jag riktar till Lantmäteriet. Man säger att det här inte ska behöva ske, men vi vet att det sker. Det finns utländska medborgare som köper stora markområden och fastigheter i Sverige. Precis som nämnts har man fattat beslut i Finland om att vissa utländska medborgare inte får köpa mark.

Behöver vi reglera detta i Sverige?

Anders Lundquist, Lantmäteriet: Lantmäteriets roll när det gäller användningen av mark är kanske inte alltid så stor som man tror, men det finns inom en fastighetsbildningsprocess något som heter lämplighetsprövning. Där kan man naturligtvis lägga in aspekter på hur man ska använda marken så att det blir lämpligt utifrån ett antal perspektiv.

En annan sak jag kan nämna är att vi finns med i diskussionerna kring myndigheter som kan hjälpa till när det gäller att se olämpliga rörelser i fråga om köp och försäljning av fastigheter. Där skulle vi kunna spela en roll. Det är

något vi tittar på tillsammans med Regeringskansliet. Där finns det som sagt möjligheter att vara med och titta på rörelser vid fastighetsköp.

Alireza Akhondi (C): Herr ordförande! Tack för alla föredragningar! Jag kan inte påstå att jag känner mig tryggare med svensk totalförsvarsförmåga efter alla dragningar, utan det är uppenbart att vi har en lång, lång resa för att bli förberedda på det som eventuellt kan tänkas komma.

Jag har två frågor. Den första går till Svenskt Vatten. 17 procent har planer för 15 liter reservvatten. 40 procent har ens planer. Att gå från planer till verklighet är också en resa. Vad behöver göras här och nu?

Den andra frågan går till Riksbanken. Cash is king säger man. Självt har jag inte sett kontanter på årtal. Jag är inte ens säker på att jag känner igen sedlarna. I ditt anförande sa du något om att mycket ligger på andra. Det är något som bekymrar mig. Vad kan Riksbanken göra för att vi inte ska sitta där när folk inte kan betala?

Pär Dalhielm, Svenskt Vatten: Jag vill först nämna att Svenskt Vatten representerar kommunernas dricksvattenproducenter och avloppsreningsverk i Sverige.

Frågan gällde vad som behöver göras. Till att börja med har vi ett startläge som innebär att vi i decennier har underfinansierat vatteninfrastrukturen i Sverige. Den byggdes på 50- och 60-talen, som mycket av annan infrastruktur. Det finns i dag en mycket stor underhållsskuld. Vi räknar med att det behövs investeringar på 560 miljarder kronor fram till 2040, och det gäller 2022 års penningvärde. Det är bra mycket mer än när vi till exempel talar om kärnkraft. Det är alltså stora pengar. Pengar behöver komma in i systemet för att ta hand om skulden.

För att få fart på planering och åtgärder för framtiden behövs också kompetens. Här delar vi en utmaning med många andra sektorer. Hur får vi rätt personer på rätt plats och hur får vi resurser att driva på det här framåt?

Det kan vara värt att nämna att vatteninfrastrukturen i Sverige finansieras via va-taxan, som fastställs genom ett kommunalt beslut. De senaste 20 åren har taxeökningen varit mellan 2 och 4 procent i snitt i Sverige. Vår bedömning är att den kommer att behöva fyr- och femdubblas över tid framöver för att vi ska kunna klara de krav som kommer, såsom miljökrav och beredskapskrav, och för att kunna ta hand om den underhållsskuld som vi har med oss sedan tidigare. Det här är en jätteutmaning.

Det kan också vara värt att nämna att det finns väldigt stora skillnader i Sverige. Vad gäller va-taxan finns det en skillnad på över 500 procent beroende på i vilken kommun man bor i. Om alla ska med på den här beredskapsresan måste man fundera på hur resurser och förutsättningar fördelas över riket.

Maria Lundström, Riksbanken: Vi från Riksbanken delar bilden av att kontanter är en väldigt viktig del av beredskapen. Det är inget som kan omhänderta helheten vad gäller betalningar. Vi har stora betalningsflöden som behöver säkerställas på andra sätt. Men kontanter är viktigt.

Vi har ett ansvar för kontanthantering. Dels ger vi ut sedlar och mynt, dels ska vi säkerställa effektiva och tillgängliga betalningar. Men det finns en kontanthanteringskedja som består av flera aktörer.

Kopplat till hemberedskapen försöker vi bland annat trycka på vikten av att ha kontanter hemma för att vi ska kunna hantera dem i ett läge av kris eller krig. Att kontantanvändningen minskar i samhället ser vi som ett problem och en risk. Men vi kan uppmuntra individer att då och då använda kontanter när de gör inköp. Då ser inte minst handlare och andra att det finns ett behov och en efterfrågan, och man upprätthåller strukturen över tid.

Det är som sagt jätteviktigt att det finns en struktur i vardagen för att den ska funka i kris och krig. Där har Riksbanken en stor roll och jobbar väldigt aktivt med frågan.

Alireza Akhondi (C): I går befann jag mig i Stockholmstrafiken, och då hade en biogasbil fått stopp på E4:an. Halva Stockholms trafiknät slogs ut av en bil som läckte. Så pass förberedda är vi när något händer.

Jag vet inte riktigt vem jag ska rikta min nästa fråga till. Regeringen avstyrkte 13 vindkraftverk på ett bräde. Jag utgår ifrån vatten i 72 timmar, liksom mat och el. Vad finns det för beredskap att säkra elfrågan när man skjuter problemen på framtiden med kärnkraft någon gång 2040?

Mikael Frisell, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap: Jag kommer inte att kunna svara helt på din fråga, och det ska jag nog heller inte göra. Vad jag kan säga är att energiförsörjning är en av de sex prioriterade områdena av tio totalt. Just nu har vi påbörjat utbildningen av civilpliktiga. Nu gör vi det inom ramen för räddningstjänst. Nästa sektor vi ska titta på och utbilda civilpliktiga inom är energisektorn.

Vi utgår från konkreta erfarenheter från Ukraina där de är väldigt duktiga. Så fort elförsörjningen är utslagen i Ukraina sätter de in resurser och får igång den igen. Det är det vi på MSB tittar på. Den andra frågan hänvisar jag till någon annan.

Pär Dalhielm, Svenskt Vatten: Inte heller jag kommer att svara direkt på frågan. Det är dock ganska uppenbart att vi kommer att tampas med en del målkonflikter. Det här är ett bra exempel. Ett beslut fattas utifrån militär försvarsförmåga, men så finns det också en civil försvarsförmåga som är kopplad till elförsörjningen.

Så här är det också vad gäller vattenfrågan. Vi talar övningsområden eller miljötillståndprocesser där försvaret kanske behöver gena lite i kurvorna för

att öka den militära förmågan. Det kan ske på bekostnad av den civila förmågan.

Jag tror att dessa målkonflikter är en politisk dimension som man måste försöka hantera och lösa även om den är väldigt svår. Den är dock viktig, för annars hamnar det hos oss som sitter ute i näringen. Vi vill inte trycka ned målkonflikterna längre ned i systemet, för då får vi problem.

Larry Söder (KD): Jag tackar för den information vi har fått. Det är tydligt att frågan om krisberedskap har blivit aktuell de senaste åren, och vi jobbar väldigt hårt med den.

SKR visade föredömligt vilket ansvar Sveriges kommuner och regioner har i detta. Min fundering när vi diskuterar krisberedskap gäller hur de olika kommunerna klarar av att hantera det ökade ansvar de ändå får och vilket ansvar de redan har.

Kommunerna har olika förutsättningar för att klara av detta. En del är glesbygd och en del är tätbefolkade. Min fråga till SKR är om alla kommuner är lika förberedda eller om staten på något sätt behöver pusha för några särskilda grupper av kommuner?

Ann-Sofie Eriksson, SKR: Kommunerna är olika förberedda och det beror nog inte bara på vilken förmåga man har. Än så länge har kommunerna inte fått finansiering för att bygga upp den här förmågan. Sedan behöver man jobba ihop också, och det kommer att vara mindre kommuner som har svårare att bygga förmåga än de större. Här behövs ett samarbete mellan kommuner och även med länsstyrelserna och civilområden om hur man bygger regional förmåga.

Larry Söder (KD): En följdfråga till SKR är då hur man hjälper dem som inte har resurserna just nu men ändå på något sätt måste komma igång och jobba med detta. Det är ju en diskussion som finns i hela Sverige.

Ann-Sofie Eriksson, SKR: Vi hjälper kommunerna med den här typen av trappa med exempel ifrån dem som ligger i täten. Vi tittar också på hur vi kan ha ett operativt arbete och vara ute och bistå kommunerna emellan så att man successivt för över erfarenheter.

Katarina Luhr (MP): Jag tänkte gå tillbaka till dricksvattenförsörjningsfrågan eftersom den är så oerhört basal för hur vi ska klara oss under en längre tid. Då vill jag egentligen ställa min fråga till både Svenskt Vatten och MSB. Pär Dahlhielm tog upp frågan om målkonflikter. Kan du berätta lite mer om vilka typer av målkonflikter mellan den militära försvarsförmågan och den civila försvarsförmågan som du ser? Jag skulle också vilja fråga MSB samma sak.

Har vi en problematik med målkonflikter? Jag skulle också vilja fråga om det finns ett ökat behov av skydd av våra reservvattentäkter än tidigare?

Pär Dahlhielm, Svenskt Vatten: Ja, det finns en del målkonflikter som vi ser redan i dag. En av dem gäller till exempel övningsområden i dricksvattentäkter, där militären alltså övar mitt i en dricksvattentäkt. Andra målkonflikter kan gälla PFAS, som vi funktionellt sett kan rena bort, men det kan ändå påverka tilliten till en kritisk funktion i samhället som dricksvattenförsörjningen, vilket är ett bekymmer. Det handlar om att försvara vattenkvaliteten i det här fallet. Det finns mängder med målkonflikter. Jag tror att dialogen mellan oss och Försvarsmakten är viktig men också att politiken visar intresse för att döma av i konflikterna i slutändan.

Mikael Frisell, MSB: Jag tyckte att det var ett väldigt bra svar som Svenskt Vatten gav. Självklart finns det målkonflikter. Om man har en fungerande planering kommer konflikterna upp på bordet. När jag själv var militärregionchef agerade både jag själv och landshövdingen i Norrbotten i den skarpa planeringen. Vi hade en diskussion med civilområdesbefälhavare och försökte balansera målkonflikterna för att få största möjliga totalförsvarseffekt med hantering av risker och så vidare.

Låt mig också ta upp, apropå detta med vatten, att det finns en utredning som tillsattes sommaren 2022 som ska redovisas i slutet av denna månad, med rubriken Ökad beredskap för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Här hoppas vi som myndighet och säkert ni som ledamöter att vi kommer att få många bra svar på frågor som vi behöver ta vidare tillsammans för att stärka vår förmåga kopplat till vattenförsörjning i fred, kris och krig.

Katarina Luhr (MP): Herr ordförande! Jag tyckte inte riktigt att jag fick svar på frågan om ökat skydd av reservvattentäkter. Det skulle jag gärna vilja ha. Sedan undrar jag hur samspelet mellan den kommunala och statliga nivån fungerar, om ni tycker att det finns en förbättringspotential och vad man i så fall skulle behöva göra.

Pär Dahlhielm, Svenskt Vatten: Historiskt sett har man ofta släppt gamla vattentäkter i de fall man har övergett en gammal vattentäkt för en ny. Men vi har lärt oss att detta är dumt. I stället gäller det att behålla den gamla tåkten och se till att den kan utgöra redundans i nästa steg.

Skyddet för våra vattentäkter behöver öka generellt sett. I dag är det långt ifrån alla vattentäkter som har ett formellt skydd, vilket såklart är dåligt. Här finns det också långa handläggningstider, vilket jag tror att vi måste se över, så att vi får en bra process för detta och man inte tröttnar innan man är framme. I dag kan det ta upp till tio år att få en vattentäkt skyddad.

Gällande statens intresse och den kommunala nivån skulle jag vilja säga att den frågan är viktigare än man tror. Jag själv och vi i branschen tycker nog att det behövs ett större ledarskap nationellt när det gäller vattenfrågorna och vattenförsörjningen i Sverige. Men med detta menar jag inte alltid att det ska vara pengar in i systemet. Ledarskap handlar mycket om att visa intresse, att efterfråga och visa riktning och väg. Detta saknas i dag. Va-frågorna är splittrade på flera departement, och ingen minister känner ansvar för det. Detta ser jag som högst angeläget att försöka samla och lösa på något sätt, dels utifrån ett civilberedskapsperspektiv, dels för att samhället ska kunna fortsätta växa. Annars kan det hända att en kommun måste ställa in arbetet med sina detaljplaner för att man inte har tillräcklig försörjning i sitt vattensystem, vilket är fallet i dag, och vi ser liknande tendenser som när det gäller elsystemet.

Mikael Frisell, MSB: Det är ju självklart att vi behöver stärka samverkan mellan staten och kommuner. Jag tyckte att SKR också på ett väldigt bra sätt lyfte fram att kommunerna och SKR vill vara med i planeringen. Detta måste länsstyrelser och kommuner verkligen hitta format för, så att vi får med kommunerna i planeringen. Sedan tycker jag att det var mycket bra det som sas här när det gäller vattenförsörjning. Vi behöver ju ha en strategisk inriktning i Sverige för hur vi ska hantera de olika frågorna och ha lite top-down-styrning där man stöder vad som är viktigt och vilka risker vi är beredda att ta. Detta är något som regering och myndigheter får ta hand om i det kommande arbetet framåt. Men vi får förhoppningsvis en del svar i utredningen också.

Gulan Avci (L): Generaldirektören för MSB, Mikael Frisell, underströk i sitt inledningsanförande vikten av att bygga upp det svenska totalförsvaret i rask takt och ha beredskap för att hantera olika typer av kriser. Den analysen delar jag fullt ut, givetvis, men en sådan beredskap handlar ju också om hur vi ska möta de klimatförändringar som sker även i Sverige. För att samhället ska kunna fungera även i ett förändrat klimat behöver vi stärka vår förmåga att hantera klimatförändringarnas effekter och skydda till exempel miljö, egendom och hälsa. Därför är det självklart att också se klimatförändringarnas effekter som en lika viktig del av vårt beredskapsarbete.

MSB ansvarar ju för statsanslaget 2:2 om förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor. Man kan dela ut medel till kommunerna för att de ska kunna vidta förebyggande åtgärder mot olika typer av naturolyckor. Min fråga är om MSB anser att statsstödet på ett kostnadseffektivt sätt kan klara av att hantera klimatkriser och om satsningarna är i paritet med de behov som finns i kommunerna.

Mikael Frisell, MSB: Detta är en mycket viktig fråga som egentligen är helt omöjlig för mig att svara på efter tre och en halv dag på mitt nya jobb. Det jag kan säga är att när det gäller förebyggande och hantering av klimatkonsekven-

serna har vi en viktig roll på MSB, och vi jobbar med den frågan. Men jag kan tyvärr inte ge ett bättre svar i dag, utan jag får återkomma när jag har satt mig in bättre i den verksamheten.

Gulan Avci (L): Självklart har jag full förståelse för att generaldirektören är nytillträdd på myndigheten. Men jag blir glad av att höra att frågan är viktig i ert arbete, och jag tror verkligen att man behöver se också det som händer runt omkring oss, inte minst i vårt eget närområde i Europa, med naturkatastrofer av olika slag. Sverige är ju inte fredat. Jag ser fram emot att följa myndighetens arbete för att stärka upp kommunernas arbete med detta. Det är ett viktigt arbete som vi behöver ha som utgångspunkt också i vårt totala beredskapsarbete.

Ordföranden: Detta var första frågeomgången. Samtliga partier har haft möjlighet att ställa en fråga. Då tar vi andra omgången nu. Som jag nämnde i början har vi också våra kollegor från försvarsutskottet här. I andra omgången kommer några av dem att ha möjlighet att ställa frågor.

Helén Pettersson (S): Herr ordförande! Jag har en fråga till Fortifikationsverket. Under det senaste året har det varit ute ett antal privatägda fastigheter till salu som är av visst samhällsintresse. Det handlar bland annat om ett stort skyddsrum i Göteborgsområdet och ett i Skåne och nu senast en tidigare militär flygbas i Västerbotten, som såldes för bara några dagar sedan. Detta är ju fastigheter som såldes ut under de 20 år av evig fred som vi hade. Inte sällan såldes de för en spottstyver. Nu lägger privatpersoner ut dem till salu för väldigt höga priser eftersom det är läge för det. Det kan man ju inte klandra dem för.

En del av objekten har stort underhållsbehov och har stått tomma i många år. Det jag undrar är: Hur ser kartläggningen och bevakningen av dessa ärenden ut? Vad finns det för planer för denna typ av fastigheter? I dag kan vi se att det finns ett samhällsbehov av dem, och vi har också ett väldigt stort intresse av att se till att de inte hamnar i fel händer.

Jan Kinnander, Fortifikationsverket: Det är riktigt att det köps tillbaka en del anläggningar och fastigheter som vi tidigare sålt. Det var ju följden av den tidens politiska beslut. Jag vill inte recensera dem. Däremot kan jag konstatera att vi noga följer marknaden.

Vi är en myndighet som inte är anslagsfinansierad. Det vill säga att vi helt och hållet är avgiftsfinansierade. Det betyder alltså att vi genomför upphandlingar på våra partners beställningar, helt enkelt. Det är alltså Försvarsmaktens och övriga myndigheters behov som styr vilka fastigheter vi köper tillbaka. Många av fastigheterna har ett omfattande renoveringsbehov. Många befintliga anläggningar har också nått sin tekniska livslängd, så detta är ett stort

arbete. Vi har alltså en omfattande bevakning på marknaden, men det sker på beställning från de partnermyndigheter som vi har.

Mats Hellhoff (SD): Min fråga går i första hand till MSB. Vi har berört vatten. Ansvaret för rent vatten är uppdelat på olika ansvarsområden på olika nivåer i kommunal, regional och nationell regi. Kommunerna ansvarar för planering av vattenresurser och har ansvaret för kriser. Länsstyrelserna har ett övergripande samordningsansvar. Flera olika statliga myndigheter har även olika delansvar för att bland annat skydda vatten.

När det gäller ansvaret för dricksvattentillgång och beredskap verkar det som om det behövs en förenklad och mindre uppdelad ansvarsfördelning, så att administration och byråkrati minskas och det finns färre frågetecken om vilken instans som ansvarar för vad och vilket arbete och vilken tillsyn som ska göras. Borde MSB eller kanske någon annan av dem som är representerade här i dag ha ett sådant nationellt samordningsansvar?

Mikael Frisell, MSB: Jag håller med om att för att ha ett fungerande totalförsvaret med största möjliga effekt ska man ha en så tydlig och enhetlig ledningsstruktur som möjligt. Samtidigt ska ju inte MSB gå in och ta över andra myndigheters ansvar. Här har till exempel Livsmedelsverket ett stort ansvar. MSB ska kliva fram och vara toppnoden i det civila försvaret och med samverkan som grund hjälpa till att samordna och reda ut tvetydigheter i ansvarsfördelningen. Där har vi på MSB en mycket viktig roll.

Vi får väl se hur strukturen ska utvecklas. Jag behöver ju prata med sektorsansvariga myndighetschefer och civilområdesbefälhavare, och vi behöver tillsammans hitta modeller utifrån regeringens inriktning. Men jag instämmer i att en enhetlig och tydlig ledning underlättar, särskilt om det är krig.

Lars Beckman (M): Detta har varit väldigt intressant. Det märks att myndigheterna jobbar väldigt aktivt med de här frågorna. Sedan finns det naturligtvis mer som kan göras. Jag har också noterat att tre statssekreterare har antecknat flitigt, så regeringen är ju på plats. Pär Malmberg och utredningen om näringslivets försörjningsberedskap har ju nämnts här vid några tillfällen. Skulle du kunna berätta lite om den utredningen och dina reflektioner över det som har sagts i dag?

Pär Malmberg, Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap: Vi är en utredning som har varit igång sedan hösten 2022. Vi hade ursprungligen fyra specifika uppgifter. Vi fick två ytterligare i somras. Jag ska kanske inte gå igenom alla dessa, men låt mig nämna några saker som har specifik bäring på frågor kring civilt försvar och krisberedskap, framför allt när det gäller bygg- och anläggningssektorn. I mars gav vi ett förslag till regeringen om att det skulle tillskapas en elfte beredskapssektor där bygg och anläggning skulle

ingå. I dagsläget är alltså bygg- och anläggningssektorn inte representerad i det svenska beredskapssektorssystemet.

I somras fick vi i tillägg ytterligare frågor som har direkt bäring på detta. Det mest direkta är att vi har fått uppdraget att återetablera en bygg- och reparationsberedskap, och det arbetar vi väldigt aktivt med. Vi tror att det är en väldigt lämplig sak att göra. Det är mer formerna kring detta som behöver definieras och överlämnas till regeringen.

Länkat till detta har vi också en uppgift att titta på samverkansformer mellan privat och offentligt och hur de kan utvecklas. Vi tittar naturligtvis på offentlig upphandling. Vi tittar också på vilka möjligheter som finns att avtala mellan det privata och det offentliga utanför upphandlingslagarna om det inte avser anskaffning eller om det avser situationer av nationell säkerhet. Vi funderar också över om det vore lämpligt för det offentliga att kunna kravställa gentemot näringslivet och företagen på det sätt man kan i exempelvis Norge.

Detta är tre av de uppgifter vi arbetar med som jag tror har bäring på dagens tema.

Hanna Gunnarsson (V): Välkommen, Mikael Frisell, som ny gd för MSB, som är en av våra absolut viktigaste myndigheter i det här sammanhanget! Det är väldigt bra att civilutskottet har ordnat detta öppna sammanträde. Totalförsvaret är ju en helhet och måste vara ett ansvar för alla politikområden.

Jag har en fråga, en stor fråga, om detta med basförmåga och att saker ska fungera i vardagen för att kunna fungera i kris och krig. Just nu tänker jag kanske främst på va-näten och fjärrvärmenäten, som ju är samhällsviktig verksamhet och infrastruktur som lider av stora investeringsbrister i dag. Hur ska vi finansiera detta? Är det en bra modell att det ska finansieras av kollektivet, eller behöver vi se över lagstiftningen för att få detta att funka? Det är en öppen fråga – jag gissar att den hamnar på SKR, Svenskt Vatten och kanske till viss del på MSB.

Mikael Frisell, MSB: Vi har ett enkelt svar: Ja, MSB tycker att det bör finansieras med beredskapsmedel. Det är så långt jag kan säga nu.

Ann-Sofie Eriksson, SKR: Vi tror också att det behövs en finansiering här. När det gäller va-näten är det stora skillnader i landet. Där det finns ett stort nät i förhållande till invånarantalet är det större utmaningar. Det finns olika perspektiv i de här delarna.

Alireza Akhondi (C): Jag har två korta frågor. Den första går till Mikael Frisell. Jag förmodar att han likt mig har varit i ett skyddsrum. Det finns 64 000 sådana men bara två inspektörer. Nästa vecka, när du har haft några till dagar på jobbet, kommer du då att anställa fler?

Den andra frågan går till SKR. Hur går det med detta med krigsplacering av vård- och omsorgspersonal? Med tanke på den demografiska utvecklingen finns det ju rätt många människor som inte är så lätt flyttbara i händelse av krig. Hur går det med krigsplaceringen ute i kommunerna?

Mikael Frisell, MSB: Befolkningsskyddet är ett av de prioriterade områdena, och skyddsrum är oerhört viktigt. Vi behöver snabba på takten för att få ordning på de skyddsrum vi har i Sverige. Det har jag också fått från regeringen. Hur detta ska göras behöver vi prata ytterligare om i min ledningsgrupp. Det finns ju många olika möjligheter. Jag behöver kanske inte anställa personal för att vi ska göra det. Det går ju att göra det på andra sätt ut i samhället också. Men vi behöver öka takten med att inventera och ställa i ordning skyddsrum för den svenska befolkningen. Det tänker jag ta som mitt största ansvar, så att det sker snabbare än i dag.

Ann-Sofie Eriksson, SKR: När det gäller krigsplacering har många kommuner startat arbetet. Det pågår också en utredning som tittar på försörjningsberedskap för personal och hur man ska jobba med det. Men den här frågan är inte klar, utan det är något som pågår och har startat.

Larry Söder (KD): Att vi lever i en ny tid är vi nog alla medvetna om. Beslutet om de 13 vindkraftverk och vindkraftsparker i Östersjön som inte blir av är ett exempel på det. Vi tar mer hänsyn till det militära uppdraget och att vi ska försvara Sverige. Men när det gäller våra marker är det ju kommunerna som har planmonopol. Är man i kommunernas planering med i den nya tiden och tar hänsyn till att vi har den allvarligaste situationen sedan andra världskriget? Jag vet inte om det är SKR eller MSB som bäst kan svara på detta. Jag är lite orolig för att kommunerna inte hänger med i svängen.

Christina Thulin, SKR: Vi pratade om det här med robusta system tidigare, och vi tror att ett robust system är ett system i mittfåran. Vi ska alltså inte bygga parallella system. Ju mer staten samordnar sig – Anders pratade ju om detta med systemperspektivet och samordningen – desto lättare blir det för kommunerna att också vara med i dialogen. Vi hör ju från våra medlemmar att man trängs mellan statliga intressen. Vindkraft till havs är en sådan fråga, men det finns väldigt många andra liknande frågor till lands.

Ju mer staten samordnar sig, desto lättare blir det för kommunerna att axla sitt ansvar i de här nya tiderna av större målkonflikter.

Emma Berginger (MP): Jag vill ställa en fråga till Mikael Frisell, MSB, men också till statssekreteraren hos ministern för civilt försvar, Johan Berggren. Utöver det allvarliga säkerhetspolitiska läget pågår ju klimatkrisen, vilket får stora konsekvenser även för oss här i Sverige och i Europa. Bara under 2024

har vi sett stora översvämningar, exempelvis i Valencia i Spanien, där över 200 personer har konstaterats döda och krishanteringen har kritiserats. I Polen fick 20 000 soldater bistå för att hantera den materiella förödelsen. Även Nato har betonat vikten av klimatanpassning och att hantera riskerna med klimatförändringar i en rapport från i somras.

Att dimensionera det civila försvaret utifrån krigets krav sägs ju stärka vår förmåga att hantera kriser. Samtidigt kan i alla fall jag se risker för inlåsnings effekter om man inte beaktar klimatriskerna utan enbart ser till riskerna för ett väpnat angrepp. Min fråga till både MSB och statssekreteraren är därför vad man ser för behov av klimatanpassningsåtgärder och förstärkningar inom civilt försvar för att kunna hantera klimatriskerna i samhället och vilka åtgärder som borde prioriteras i krisberedskapshänseende. Och finns det några hinder för att det civila försvarets resurser skulle kunna nyttjas vid klimatkriser?

Johan Berggren, Försvarsdepartementet: Tack för frågan! Precis som du säger är klimatutmaningarna väldigt stora och viktiga. Vi har utgått från principen att ett civilt försvar som är dimensionerat för krigets krav bättre kan möta hela hotskalan än vad ett civilt beredskapssystem byggt för bara naturkatastrofer kan hantera krigets krav. Det tycker vi nog alla i grunden är en rimlig princip. Sedan är det precis som du säger att vi måste säkerställa att vi inte skapar inlåsnings effekter eller avgränsningar som gör att vi inte just kan uppnå det jag precis talade om. Vi tillför ju på sikt 15 miljarder kronor till det civila försvaret. Det är klart att de pengarna ska skapa en redundans och en resiliens för att möta de allra svåraste scenarierna, men man ska såklart också kunna möta den typ av utmaningar som du, Emma, nämnde.

Till att börja med ska vi konstatera att dessa pengar inte har kommit ut i systemet än, så det finns just nu förutsättningar för att säkerställa att de här förmågorna byggs upp för att möta ett allriskperspektiv. Detta är min bild. MSB jobbar på bred front. Gd får väl säga mer om det strax. Man jobbar med de här utmaningarna och har alla typer av förstärkningsresurser, och även kommuner och regioner har ett viktigt ansvar här.

Låt mig också kommentera frågan om krigsplacering, som var uppe nyss. Vissa av uppgifterna kopplade till detta är hemliga, men generellt sett ser vi en väldigt ökning av krigsplaceringarna i landet. Det är positivt. Detta är en indikator som vi följer konstant på Försvarsdepartementet varje kvartal när vi får in nya siffror. Vi kan se hur krigsplaceringarna ökar i hela landet i olika sektorer. Det är en viktig parameter när vi ser uppbyggnaden av det civila försvaret.

Jag vill också kommentera en fråga från Centerpartiet. Det var någon som konstaterade att det utifrån diskussionerna i dag känns som om vi är väldigt långt ifrån där vi skulle önska att vi var. Det är på sätt och vis korrekt – man kan se glaset som halvtullt eller halvtomt – och det finns mycket kvar att göra. Det är därför vi tillför mycket pengar, och vi har en totalförsvarsproposition som lyfter fram väldigt många ambitioner. Men man kan också säga att vi har

kommit en bit. Det finns ett enormt engagemang från hela samhället, från alla myndigheter som är här och hos alla er. Vi pratar om de här frågorna konstant. Vi tillför pengar och har nya propositioner och utredningar. Det är väldigt mycket som händer.

Utan att vilja slå oss för bröstet vill jag ändå säga att vi har kommit igång på ett bra sätt. Det ser man om man tittar på länder längre västerut, längre bort från Ukraina. Men det är rätt att det är mycket kvar att göra, och därför behöver vi få fortsatt framdrift.

Mikael Frisell, MSB: Jag ska fatta mig mycket kort. Självklart följer MSB konsekvenserna av klimatförändringarna noga. Vi har följt det tragiska som händer i Spanien väldigt noga och varit beredda att stödja om det skulle komma någon förfrågan. Så visst följer vi detta.

Och ja, vi ska dimensionera oss utifrån det svåraste, men självklart gäller både och. Mitt ansvar är att se till att det inte blir inlåsnings effekter kopplat till MSB:s olika uppgifter. Vi behöver lösa alla uppgifter i vårt ansvarsområde. Bara som ett exempel kan jag nämna att jag redan under min andra arbetsdag var i Kristinehamn och tog del av alla förstärkningsresurser som vi har för att snabbt kunna sättas in i bland annat det du beskriver. Både och gäller alltså.

Gulan Avci (L): Jag skulle vilja rikta mig till Riksbanken och ställa en fråga till Maria Lundström. Min fråga rör Riksbankens arbete med beredskap för att till exempel hantera betalningar i samhället och säkerställa att de ska fungera, inte minst när det gäller kontanthanteringsfrågan. Hur arbetar Riksbanken med den typen av frågor för att säkerställa att också det här maskineriet funkar så bra som möjligt i olika typer av kriser eller vid krigshot?

Vi har ju sett de senaste åren hur viktiga verksamheter har blivit utsatta för olika typer av cyberattacker och hur sårbara våra system ändå har varit. Det gäller inte minst mataffärerna. Det skulle vara intressant att höra hur Riksbanken arbetar med den typen av beredskap.

Maria Lundström, Riksbanken: Som jag sa i mitt anförande jobbar vi brett med beredskapsfrågan, och där är kontanter en viktig del. Vi jobbar väldigt mycket för att trycka på behovet av kontanter både i vardagen utifrån en tillgänglighet och i kris och krig. Vi ser positivt på utredningen, och vi har, som jag nämnde, lämnat en inlägga där vi också identifierar andra utmaningar kopplade till dagskassa och växelkassa där vi ser att det behöver göras ett utvecklande arbete.

I samband med den nya riksbankslagens ikraftträdande i början av 2023 fick vi ett ansvar att tillhandahålla depåer på fem olika platser runt om i Sverige. Också utifrån ett beredskapsperspektiv ser vi att det stärker förmågan att ha en kontanthantering i flera delar av landet. Där jobbar vi också tillsammans med andra för att se till att det finns transportmöjligheter och så vidare.

Men vad gäller kontanter och flödet av sedlar och mynt kan vi säga att det finns en betryggande grund. Det finns ingen utmaning i samhället som handlar om att kontanterna skulle ta slut, utan de kommer att finnas där. Men tillsammans med andra behöver vi säkerställa kontanthanteringskedjan, och var och en av oss behöver säkerställa att efterfrågan på kontanter och användandet av kontanter fortsätter.

Ordföranden: Eftersom ni har varit så duktiga, både gäster och ledamöter, med att hålla talartiderna har vi lite extra tid för mer av ett samtal, vilket jag tycker är fantastiskt bra.

Jag öppnar nu möjligheten för de organisationer och aktörer som är här att göra ett tillägg eller komma med en kommentar. Vi har till exempel Myndigheten för psykologiskt försvar, Fastighetsägarna, Byggherrarna, FOI, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, SGU och SGI. Ledamöterna får också möjlighet att ställa några ytterligare frågor.

Nina Kiani Janson, Länsstyrelsen i Västra Götalands län: Tidigare ställdes en fråga kring elförsörjningen. Inom länsstyrelsen arbetar vi mycket intensivt just nu med att stödja kommunerna i framtagningen av deras elförsörjningsplaner och att skapa en metod och ett verktyg för en regional elförsörjningsplan för till exempel vår region. Detta är ett arbete länsstyrelserna bedriver i hela Sverige och har i uppdrag att bedriva.

Vi stöder både nätföretagen och Energimarknadsinspektionen i effektivisering av just utbyggnaden av infrastrukturen kring elförsörjning. Just den delen är ett arbete som alla statliga myndigheter och andra behöver arbeta ännu mer med. Tid är en framgångsfaktor, och därför behöver vi arbeta effektivt med det tillsammans. Detta var bara en kommentar från Länsstyrelsen i Västra Götalands län till den fråga som ställdes tidigare.

Johan Anderberg, Statens geotekniska institut: Vi är en myndighet som arbetar med ett hållbart och säkert markbyggande, det vill säga markens stabilitet. I det ingår också att jobba för att minska riskerna i samhället i samband med ras, skred och erosion. Vi var inne lite på de här frågorna tidigare kring klimatiförändring och naturolyckor. Vi ser i våra studier att till exempel risken för ras och skred ökar sexfaldigt i perspektivet 2100 i ett förändrat klimat om inte klimatanpassningsåtgärder vidtas.

Tidigare nämndes här MSB:s bidrag till kommunerna för att hantera naturolyckor och jobba förebyggande. Vi har ett liknande anslag att jobba med när det gäller att skredsäkra Göta älv, som är ett av våra mest skredbenägna områden i landet. Vi jobbar där tätt med och nära kommunerna och har möjlighet att finansiera konkreta åtgärder.

Vi jobbar alltså väldigt mycket förebyggande från myndigheten, men vi är också en myndighet med en insatsberedskap. Vi har uppdraget att hålla tjänste-

person i beredskap 24:7 för just händelser med ras och skred, till exempel skredet på E6 för drygt ett år sedan. Där stöttade vi räddningstjänsten och andra aktörer, länsstyrelsen till exempel. Här har vi ett väldigt bra samarbete med MSB. Men vi ser också att vi är en TIB-myndighet men inte en beredskapsmyndighet i det nya beredskapssystemet. Det innebär att vi på sätt och vis ofta står utanför de diskussioner och den väldigt nära samverkan som i dag finns inom de olika sektorerna.

Vi har dragit lärdomar av hanteringen av skredet på E6. Vi har utvecklat vår TIB-verksamhet till att bygga upp en beredskapsorganisation för att med uthållighet kunna hantera en större händelse som kanske är mer utsträckt i tid och där det kan finnas skadade, döda och så vidare. Det här kräver resurser för utbildning och övning. Vi behöver stötta länsstyrelserna med regionala planer för att hantera händelser med skred. Det var någonting som MSB pekade på i sin utredning av de här tre stora händelserna, varav skredet på E6 var en.

Det jag egentligen vill lyfta är att i och med att SGI inte är en beredskapsmyndighet kanske vi inte heller är en del av det finansieringspaket som lyftes fram kopplat till civilt försvar. Men det arbete vi bedriver med att bygga krisberedskapen bygger ju också robusthet och motståndskraft i samhället till gagn för det civila försvaret.

Jag vill också bara göra ett medskick till MSB. Det handlar om möjligheten för myndigheter som inte är beredskapsmyndigheter att söka medel från MSB inom det som kallas för 2:4-anlaget, som i dag är specifikt styrt till beredskapsmyndigheter. Men det finns bredare behov än så.

Daniel Westlén, Klimat- och näringslivsdepartementet: Jag tänkte kommentera de elfrågor som har tagits upp. Nu har vi varken Energimyndigheten, Svenska kraftnät eller ansvarig statssekreterare Liljeberg här. Men jag arbetar i alla fall på samma departement, så jag kan göra ett försök.

Den fråga vi har diskuterat politiskt i Sverige och i samhället har handlat mycket om elförsörjningens normaltillstånd, normaldriften. Det har handlat om priser, om varifrån elen ska komma och den typen av frågor. När vi nu pratar om beredskap blir det mycket mer intressant att prata om de andra fyra drifttillstånden i kraftsystemet – det som vi nästan aldrig pratar om i den politiska debatten.

Först pratar vi då om störd drift. Hur tar vi tillbaka systemet till normaldrift efter ett fel? Det behövs förmågor för att komma tillbaka igen som inte nödvändigtvis styrs av marknaden.

Nästa fråga är nöddrift, när vi har brakat ur störd drift och börjat få mer allvarliga problem. Hur tar vi oss ur en nöddrift för att slippa hamna i nästa tillstånd, som är nätsammanbrott? Det är då landet börjar slockna på riktigt. I de här tillstånden har elmarknaden för länge sedan upphört att vara relevant över huvud taget. Här handlar det om att elförsörjningen alls ska fungera och om de tekniska resurser, metoder och system som vi behöver ha på plats för det.

Slutligen har vi det sista tillståndet, som är återuppbyggnad. Vi behöver förmågor i systemet för att återställa det igen efter ett nätsammanbrott. Nu är det ett tag sedan vi hade något större avbrott. Julhelgen 1983 hade vi ett, där sju miljoner svenskar tappade elen. Efter en timme hade vi byggt tillbaka systemet igen, och efter sex timmar hade alla kunder sin elförsörjning tillbaka. Där är vi inte i dag, utan situationen är mer allvarlig än så.

Det är synd att vi har glömt bort de här fyra drifttillstånden. Sedan två år tillbaka pågår dock ett intensivt arbete på Regeringskansliet med just de här frågorna. Hur säkerställer vi i första hand att systemet går att starta efter ett sammanbrott, i andra hand att vi inte hamnar där och i tredje hand att vi undviker nöddrift och störd drift. Här pågår stora insatser, och jag tycker att det är viktigt att vi pratar om det. Vid nästa tillfälle kanske vi kan bjuda in Energimyndigheten och Svenska kraftnät för att prata vidare om det här.

Tommy Lenberg, Byggherrarna: Tack så mycket för inbjudan, och tack för alla föredrag och bra frågor! Det är ett bra möte i dag, tycker jag.

Vi anknyter lite till det som både Boverket och MSB var inne på: Det här är nu ett scenario som vi måste ha med i vår planering. Det är framför allt våra medlemmar, som är långsiktiga fastighetsägare, som också är med i samhällsplaneringen. Vi behöver lägga in dem där. Vi jobbar mycket med hållbarhet nu, och det har naturligtvis framför allt handlat om klimatfrågorna. Men nu kommer det något nytt, och det är robustheten.

Där ser jag att vi behöver föra till nytt både från konsulter och från fastighetsägare i de tidiga skedena och i planeringen. Hur förebygger vi nu ett läge för kris och krig? Där är det kanske en fortsättning, och jag ser med tillförsikt på att vi börjar titta på byggnads- och reparationsberedskap och annat. Jag tycker att det är bra. Men det handlar mer om att ha resurserna. Sedan måste vi bygga in det här robusta som nya egenskapskrav i byggnader.

Där vill jag flagga lite grann för en sak: Vi har pratat mycket om målkonflikter i dag, och vi kan få målkonflikter också mellan klimatet och robustheten. Vi tittar mycket nu på att försöka använda mindre betong, mindre stål, smäckrare konstruktioner och så vidare, och det kan faktiskt bli konflikter här: Vad är det som är gynnsamt för klimatet, och hur förhåller det sig till en kris- och krigssituation?

Även vi har en beredskap att komma in så småningom, när vi börjar titta på själva planläggningen. Jag tror att våra medlemsföretag, både fastighetsägare och andra, både vad gäller beställarkompetens och, framför allt, vad gäller att vara aktiva i planeringen har en beredskap för detta. Hur ska vi avropa? Vem är det som prioriterar? Och hur ska de olika delarna hanteras framgent?

Men det är bra att vi börjar med att, så att säga, få resurserna på plats. Sedan behöver man också titta lite grann på hur den långsiktiga planeringen ska se ut. Där är vi beredda att bistå.

Johan Berggren, Försvarsdepartementet: Jag har ett par ytterligare kommentarer. Frågan om skyddsrum var uppe, och gd för MSB kommenterade den. Jag har bara några ytterligare kommentarer till det. Det är absolut så att vi måste öka takten, och det måste självklart göras fler inspektioner. Men det är framför allt så att det finns ett behov av att renovera och uppgradera filtren i skyddsrummen för att på ett bättre sätt kunna skydda oss mot kemiska och biologiska attacker.

Men jag vill ändå understryka att det har gjorts ett antal inspektioner, och det är lite fler än två personer som faktiskt jobbar med de här frågorna. Det fortifikatoriska skyddet i våra skyddsrum, alltså skyddet mot konventionella vapen, är väldigt gott i de allra flesta skyddsrum – i en övervägande majoritet. Och det är trots allt det grundläggande och själva idén med ett skyddsrum: att skydda mot konventionella attacker, robotar, bomber och så vidare. Där har vi ett väldigt gott skydd.

Och återigen – utan att slå oss själva för bröstet – ser vi om vi tittar internationellt att det egentligen bara är Sverige, Schweiz, Norge och i viss mån Finland som har skyddsrum för en majoritet av befolkningen. I de flesta andra västländer, inklusive Frankrike, Tyskland och Storbritannien, har man nästan inga skyddsrum alls, och det är ju rätt förvånande. Man har valt en annan metod eller rättare sagt ingen metod. Det är ett problem för de länderna och deras resiliens, och det hoppas vi att de tar tag i. Sverige har alltså ett relativt gott skydd, framför allt fortifikatoriskt, men vi måste öka takten, och vi måste se över filtren för att kunna skydda oss mot kemiska och biologiska attacker. Detta var en kommentar kopplad till skyddsrum.

Sedan har jag några kommentarer kring resursfrågan. Det är jätteviktigt med mer resurser – det tror jag att vi alla är överens om. Men i civilt försvar handlar det också väldigt mycket om att använda befintliga resurser, till exempel i sjukvården, när det gäller hur man ställer om det stora system vi har.

Till sist vill jag bara säga tack för att ni tog initiativ till detta offentliga sammanträde. Vi hade ett liknande initiativ med socialutskottet i våras som var jättebra, och jag hoppas att fler utskott gör samma sak. Det är väldigt givande att få komma och lyssna och prata.

Jan Kinnander, Fortifikationsverket: Jag kan komplettera när det gäller det här med robust infrastruktur. Jag tror att de flesta känner till att vi på Fortifikationsverket tillhandahåller mark, anläggningar och lokaler för försvarsändamål i huvudsak, och huvudsakligen till det militära försvaret. Men vi är också expertmyndighet inom just fortifikatoriskt skydd, och i vår instruktion har vi även uppdraget att stödja hela samhället kopplat till just de här frågorna. Det finns alltså gott om kompetens både kring klassiska verkanshot som robotar, drönare och annat och kring CBRN-frågor, som statssekreteraren tog upp här.

Anders Sjelvgren, Boverket: Vi hamnar mycket i diskussioner om olika saker. Vi har pratat om vatten, vi har pratat om el, vi har pratat om annan infrastruktur

och vi har pratat om målkonflikter mellan dem. Det viktiga är att man hanterar detta i planeringen. Det är liksom det som är hela idén. Det är då man löser ut målkonflikter.

Vårt problem i dag är att vi inte har en nationell avvägning på det sättet. Vi har den längre ned men inte där uppe. Jag tror att vi måste försöka se det systemperspektivet för att inte lösa ut varje fråga för sig utan ta dem som en helhet. Det är ett medskick som jag skulle vilja göra. Då får man även med sig en hel del klimatanpassningsfrågor, kan jag tillägga.

Lars Beckman (M): Herr ordförande. Jag vill ställa en kompletterande fråga till Boverket. Det har framgått här i rummet i dag att man egentligen efterlyser lite hårdare statlig styrning. Vem borde det då vara utifrån MSB:s perspektiv och Boverkets perspektiv? SKR kanske har en avvikande uppfattning, vad vet jag. Vem borde ha ledartröjan i de här frågorna?

Alireza Akhondi (C): Jag har en fråga till politiken. Det är bara en ren kunskapsfråga, och det ligger ingen värdering i den. Finns det någon chain of command när det gäller myndighetsstyrningen i händelse av krig? Jag tänker på målkonflikter, olika internkulturer och annat. Detta är alltså bara menat strikt, som en kunskapsfråga.

Anders Sjelvgren, Boverket: Jag tror att man behöver dela upp vad det handlar om, men det finns ett problem i och med att statliga intressen ska vara avvägda. Sedan kan vi prata om avvägning i alla andra former. Men om vi pratar om den statliga avvägningen på nationell nivå tror jag att Boverket har en roll för att se systemfrågan. Sedan kommer den givetvis att komma under civilförsvarsgrenen. Men den ligger också utanför civilförsvarsgrenen, för den handlar om samhället i stort – även när vi ska bygga annat som inte har med detta att göra eller när det handlar om hur vi skapar ett robust samhälle överlag.

Man behöver se det på det sätt som vi ändå ser det på i dag. Vi har i dag ett samordningsuppdrag kring riksintressesystemet. Men jag tycker inte att riksintressesystemet är någon planeringsnivå på nationell nivå. Egentligen har vi alltså strukturerna i dag, men det är inte tydligt uttalat vilka mandat man har.

Man måste också kunna lyfta upp frågor på en politisk nivå. När man ska avväga nationella intressen behöver den politiska nivån vara med, för det är i slutändan en politisk avvägning som måste göras. Det måste man också få in i systemet.

Johan Berggren, Försvarsdepartementet: Chain of command är en väldigt stor fråga som egentligen skulle räcka till ett helt seminarium. Jag kan kort säga att vi i fredstid har de system vi har, och där har det funnits diskussioner om att vi skulle kunna införa någon typ av föreskriftsrätt så att till exempel sektorsansvariga myndigheter skulle kunna få större befogenheter att i högre grad

inriktat arbetet. Det finns nog rätt många som tycker att det är en intressant idé. Det var ett förslag i den förra utredningen från Bohlin, alltså inte min chef utan utredaren Britt Bohlin. Det gick av olika skäl inte igenom. Detta var under den förra regeringen. Det finns juridiska aspekter på det här, men det är någonting som man kanske kan titta på igen. Det gäller alltså i fredstid.

I krig och vid höjd beredskap finns det ett helt annat set av regelverk och lagar som träder in. Men vad Försvarsberedningen har sagt och vad regeringen bejakar är idén om att vi måste titta mer på geografiskt ansvar. Precis som det sades tidigare från Stockholm tror jag att sidansvariga länsstyrelser ska kunna ta ett större ansvar och att vi har en tydligare hierarki, både funktionellt och geografiskt. Men det här har vi inte testat i krig, som väl är. Det handlar om flera saker, men prata gärna mer om det, för det här är en stor och viktig fråga!

Gunilla Runberg, Länsstyrelsen i Stockholms län: Jag vill bara påpeka och understödja det som statssekreteraren säger: Det finns ett geografiskt områdesansvar där vi har de sektorsansvariga myndigheterna som ska ge det geografiska områdesansvariga civilområdet, länsstyrelsen, information för att vi sedan ska kunna identifiera de sårbarheter som finns runt om i landet. I mitt fall är det Stockholm och Gotland som vi särskilt lägger tid på. Det gäller att försöka få kontroll på och grepp om vad det är för sårbarhet som finns och utifrån det sedan kunna gå vidare.

Christina Thulin, SKR: Jag tänkte svara på frågan om huruvida SKR har en avvikande uppfattning. Vi skulle vilja slå ett slag för Lena Erikssons utredning. Det har ju redan gjorts en otroligt bra genomlysning av statens roll i planeringssystemet när det gäller bristande transparens och liknande, så vi vill bara puffa för att där finns ett antal lågt hängande frukter som man kan börja med.

När det gäller staten regionalt vill vi också puffa för länsstyrelsen, som i dag har mer av en samordnande roll. Vi kanske skulle vilja se mer av den här sammanvägningen också – att länsstyrelsen kliver fram och att man har de mer proaktiva samtalen om hur vi kommer vidare. Våra medlemmar upplever oftast att myndigheterna kommer in med sina riksintresseanspråk men att detta med att hjälpa till att lösa ut målkonflikterna och knutarna ofta lämnas åt kommunen och kanske länsstyrelsen. Och där känner länsstyrelsen oftast att de kanske inte riktigt har den rollen.

Det handlar om att samordna och sammanväga. Lena Erikssons utredning och ett antal lågt hängande frukter – där tror vi att man kan lösa ut en hel del ganska fort.

Pär Dalhielm, Svenskt Vatten: Jag har en reflektion, ett inspel och ett medskick. Reflektionen gäller målkonflikter och dimensionering. Det är någonting som vi behöver jobba vidare med, men jag tror inte att vi ska fastna i ett pla-

neringsskede. Jag tycker att det är viktigare att vi är tydliga med i vilka forum diskussionerna sker. Var någonstans är det som diskussionerna sker kring målkonflikter, och vilka bör vara med i de diskussionerna vid det tillfället? Var, i vilket forum, sker dimensioneringsdiskussionen, och vilka bör vara med vid det tillfället?

ibland känns det som att vi försöker lösa problem innan vi vet vilka problem som kan uppstå. Vi sitter och gissar, men här handlar det om att bygga förmåga, och då måste vi bygga förmåga att lösa problem – om ni förstår skillnaden. Det var min reflektion.

Inspelet gäller att vi har pratat ganska mycket om dricksvatten, och jag vill verkligen slå ett slag för reningsverk och avloppsreningshantering. Erfarenheterna från Ukraina visar att det som får städer att flytta är sanitetsfrågan. Det är inte dricksvatten, för det löser man. Det gäller därför att ha ett systemperspektiv när vi pratar försörjningssystem, i vårt fall både rening av vatten och produktion av dricksvatten.

Det tredje, medskicket, gäller att vi gärna pratar om självförsörjning. Jag tror att vi ska akta oss lite grann för den definitionen och i stället prata om robust försörjning. Jag tror inte att det handlar om att Sverige kan bli självförsörjande i alla delar, utan vi måste jobba med rätt partner oavsett om det är partner i Norden, partner inom landet, partner mellan regioner eller partner i Europa. Pratar vi om självförsörjning kommer vi att få det svårt, och det kommer att bli dyrt. Det är bättre prata om robust försörjning. Det är mitt medskick.

Nina Kiani Janson, Länsstyrelsen i Västra Götalands län: Jag vill också bekräfta behovet av nationell planering och att strategiskt kunna arbeta med de här frågorna. Jag kan också lägga till ett starkt behov av att kunna göra bättre strategiska regionala planer. Vi måste ha en sådan planering för att kunna täcka de frågor som vi pratar om i dag. Vi på länsstyrelserna och Länsstyrelsen i Västra Götalands län är absolut med på resan mot att samordna statliga intressen.

Ordföranden: Tack så jättemycket! Vi skulle kunna fortsätta diskussionen hela dagen utan att bli färdiga, för det är väldigt intressanta och viktiga frågor som vi diskuterar här i dag. Jag tror att vi alla är överens om att det är matnyttig och viktig information vi har fått här. Vi behöver stärka civilförsvaret och beredskapen. Vi behöver se till att stärka våra förmågor i fred och i kristid. Det gäller alltifrån vattenförsörjning, elförsörjning, konsumentfrågor och infrastruktur till flera andra frågor som lyftes här i dag.

En sak som är som är väldigt viktig att komma ihåg när vi går härifrån är att inget av det här kommer att bli av om vi inte samverkar. Vi behöver samverka mellan staten och kommunerna, och vi behöver samverka mellan olika institutioner för att vi ska klara det här. Med det sagt vill jag lämna ordet till vår vice ordförande Mikael Eskilandersson för några avslutande ord.

Vice ordföranden: Jag vill tacka alla som har medverkat här i dag. Jag tackar inbjudna ledamöter och inte minst civilutskottets kanslipersonal som har gjort detta möjligt.

För oss som politiker är det väldigt värdefullt att ta del av era synpunkter och erfarenheter när det gäller den viktiga frågan om hur vi ska rusta vårt civila försvar och vår krisberedskap på de områden som hör till civilutskottets beredningsområde. Vi tar med oss detta i vårt fortsatta arbete.

Avslutningsvis vill jag påminna om att det som har sagts under sammanträdet har tagits upp stenografiskt och kommer att publiceras i en rapport från riksdagen. Sammanträdet har också spelats in, så ni kan se det i efterhand på riksdagens webbplats.

BILAGA

Bildpresentationer från sammanträdet

Boverket

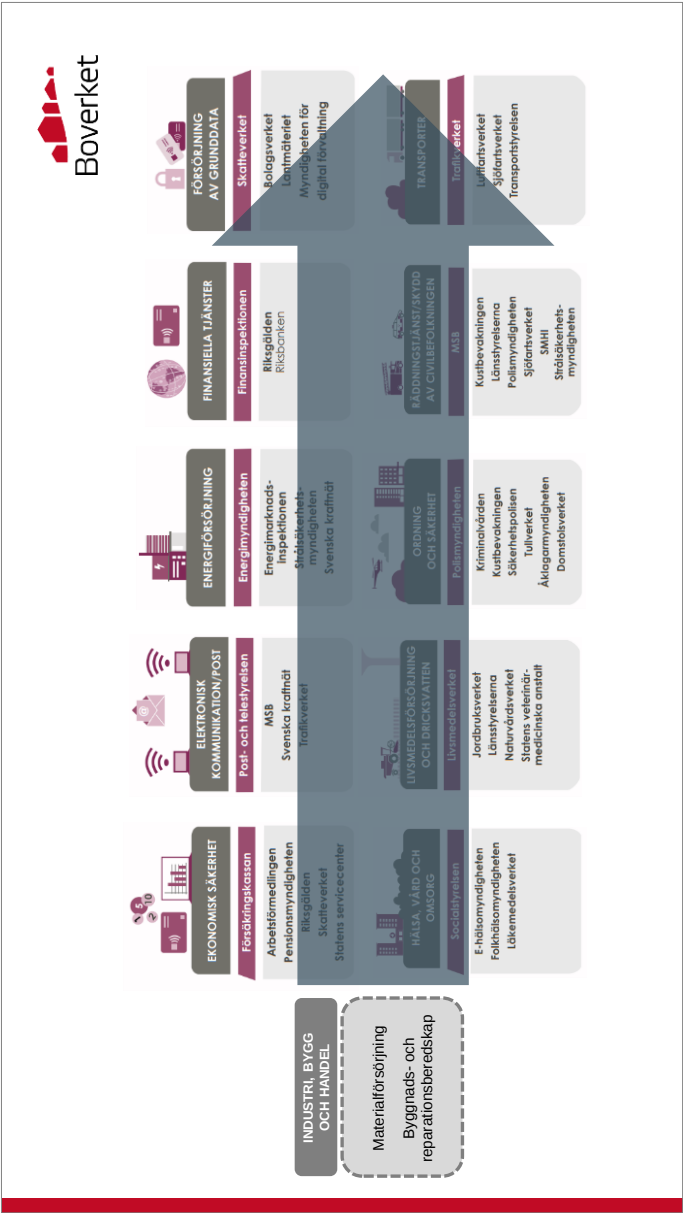

Civilutskottet

2024-11-07

Anders Sjelvgren, generaldirektör

Nationell planeringsnivå

Vad är genomfört?

- Ramverk för nationell planering
- Planråd med berörda myndigheter

Vad behöver ske?

- Sammanhållen planering för beredskap
– ej sektorsvis
- NATO

Materialförsörjning & Byggnads- och reparationsberedskap

Vad är genomfört?

- Samlat sektor/bransch
- Scenarioövning Materialförsörjning

Vad behöver ske?

- Politiskt beslut om preliminär struktur för sammanhållen beredskap
- agilt arbetssätt

Lantmäteriet

LANTMÄTERIET SAMORDNAR OCH LEVERERAR INOM GEODATAOMRÅDET

OFFENTLIGT SAMMANTRÄDE OM CIVILT FÖRSVAR OCH KRISBEREDSKAP
INOM BYGG- OCH VA-SEKTORN M.M.
7 NOVEMBER 2024

LANTMÄTERIET

LANTMÄTERIET

LANTMÄTERIET SAMORDNAR GEODATAOMRÅDET

Geodatarådets vision:
Öppna och användbara offentliga geodata är fritt
tillgängliga för hela samhället och utgör grunden
för ett robust och hållbart Sverige

LANTMÄTERIET

SVERIGE BEHÖVER AKTUELLA GEODATA

- Fungerande fastighetsmarknad
- Effektivare samhällsbyggande och samhällsplanering
- Geodata för krisberedskap och blåljusverksamheter
- Geodata för klimat- och miljö
- Geodata för innovation, forskning och utveckling

BEREDSKAPSMYNDIGHET LANTMÄTERIET SKA FÖRSÖRJA TOTALFÖRSVARET MED GEODATA

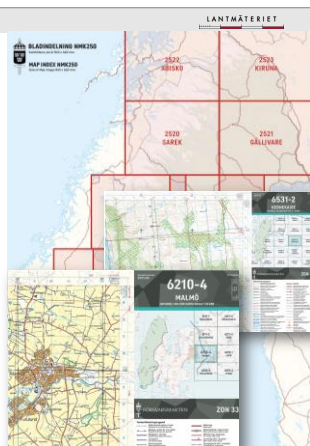
Totalförsvaret har behov av enhetliga kartunderlag och färdiga kartprodukter.

Lantmäteriet försörjer sedan år 2000 Försvarsmakten med särskilt anpassad geodata samt råd och stöd.

PÅGÅENDEARBETE: KARTUNDERLAG FÖR CIVIL BEREDSKAP

- Tillgång till gemensamma tryckta kartor
- Nationell militär karta, NMK för civil beredskap – en gemensam totalförsvarskarta som kan användas i fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig.

FÖRSTÄRKNINGSRESURS GEOCELL FÖR BEREDSKAPSSVERIGE

- Kartunderlag som bidrar till samlad lägesbild genom att uppdatera insatsspecifik information på kartan

LANTMÄTERIET

UTMANINGAR OCH BEHOV

- Ansvar och roller i det nya beredskapssystemet;
 - Vad behöver planeras gemensamt?
 - Vilket ansvar har sektorsansvarig myndighet?
- Beroenden till olika informationsmängder
- Redundant försörjning av geodata genom ökat tillhållande via SGSI
- Aggregering av information
- Säker IT-drift

TACK! VI FINNS PÅ...

WEBBPLATS	www.lantmateriet.se
KONTAKT	www.lantmateriet.se/kontakt
TELEFON	0771-63 63 63
LINKEDIN	www.linkedin.com/company/lantmateriet
FACEBOOK	www.facebook.com/lantmateriet
INSTAGRAM	www.instagram.com/lantmateriet

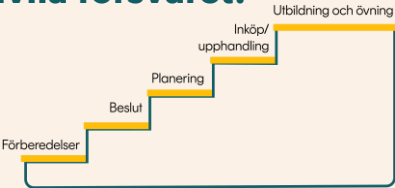
Sveriges Kommuner och Regioner

Kommuner och regioner ska ha de bästa förutsättningarna att bidra till Sveriges totalförsvar

Ta Trappan till det civila försvaret!

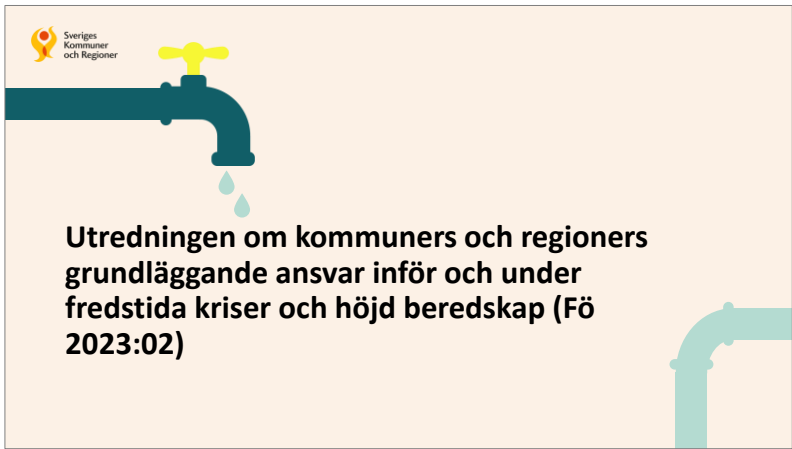
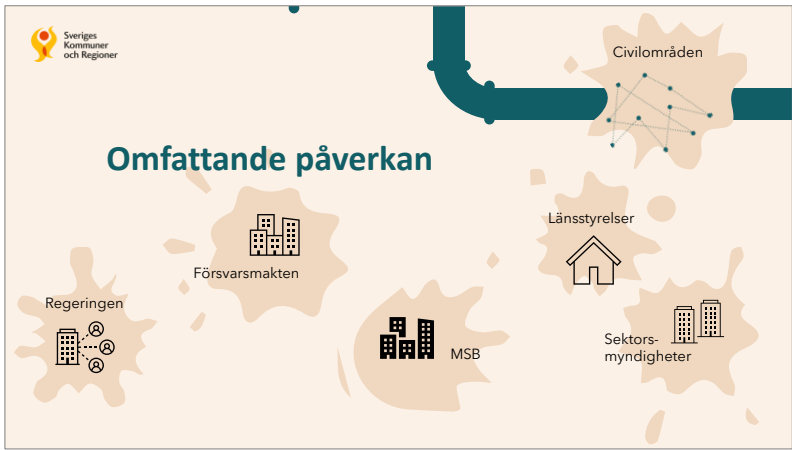
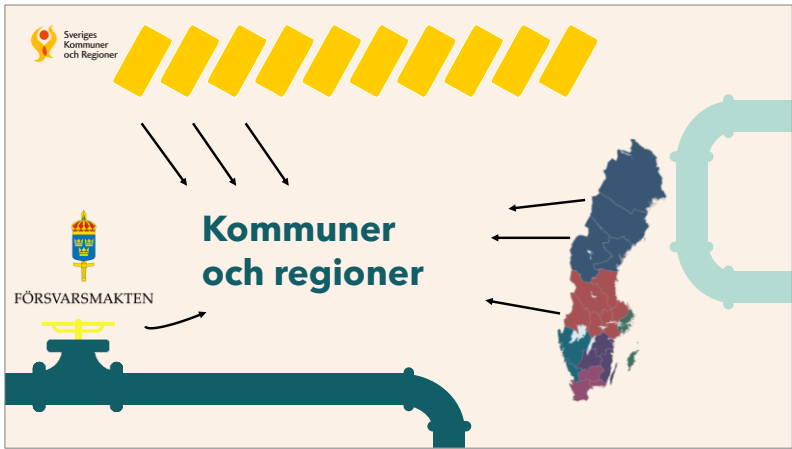
Utbildning och övning
Inköp/upphandling
Planering
Beslut
Förberedelser

Det viktiga i samhället som behöver fungera detta och så mycket mer

- Säkerhetsskydd
- Försörjningsberedskap
- Informationssäkerhet
- Skydd av infrastruktur
- Kollektivtrafik
- Vatten och avlopp
- El och värme

Transporter
Räddningstjänst
Skyddsrum
Krigsplacering
Hälso- o sjukvård
Äldreomsorg
m m

Nya uppdrag

Kommuner och regioner ska ha **ändamålsenlig** och **likvärdig** förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter

Förmåga att värna och rädda människors liv och hälsa

Förberedelser inför frestdida krissituationer o höjd beredskap

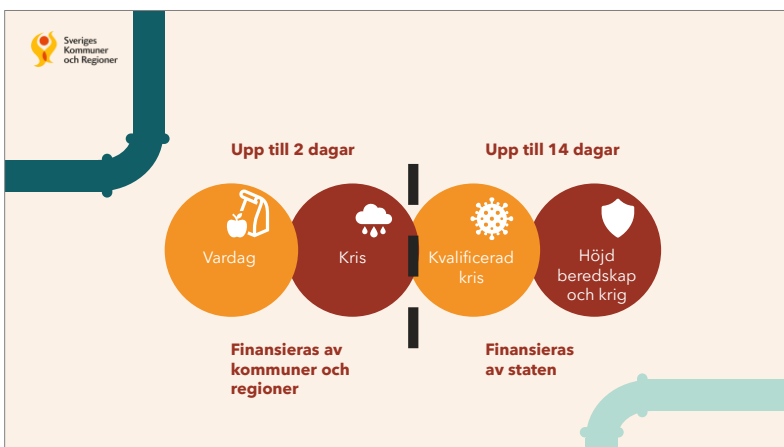
Samhällsviktiga verksamheter av central betydelse

Verksamheter för hälso- och sjukvård, räddningstjänst, social omsorg och verksamheter för vatten, el och värmeförsörjning

Principfrågor

1. Finansiering
2. Tillsyn "kontroll"
3. Vilken förmåga ska de samhällsviktiga verksamheterna ha?
4. Rapporteringsvägar
5. Vilket ansvar ska privata aktörer ha?

Viktigast för kommuner och regioner att göra

- Jobba för säkra kommunikationer och cybersäkerhet
- Kontinuitetshantering på adekvat nivå i alla förvaltningar för att identifiera och hantera utmaningar i verksamheterna
- Ökad förmåga i fastigheter där samhällsviktig verksamhet finns
- Öva

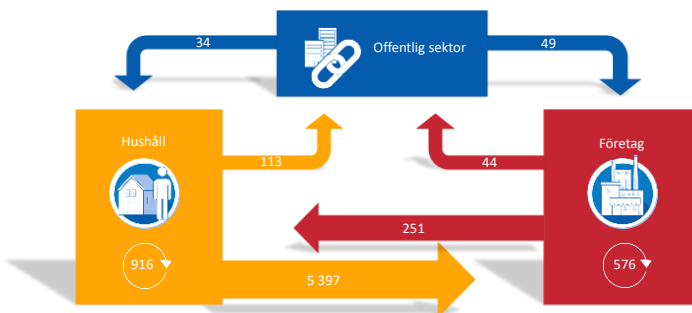

Riksbanken**Riksbankens
arbete inom civil
beredskap
betalningar**

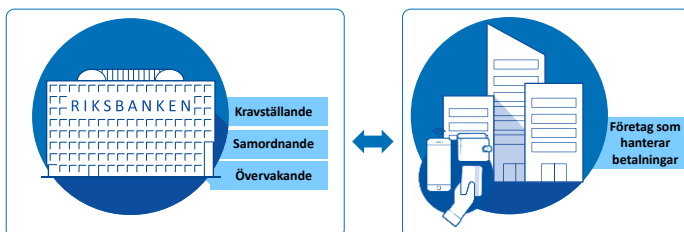
S V E R I G E S R I K S B A N K

Maria Lundström

Chef vid enheten för beredskap och
samverkan**Betalningssystemet är samhällsviktigt**

Källa: Riksbankens kostnadsstudie för betalningar.

Civil beredskap betalningar - CBB

Viktiga åtgärder framöver

- Ha tillgång till olika betalningsformer i vardag, kris och krig
- Stärkta möjligheter till offlinebetalningar
- Alla ska kunna köpa livsnödvändiga varor med kontanter

*Det är tillsammans med andra som
totalförsvarsförmågan säkerställs*

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2022/23
2022/23:RFR1	FINANSUTSKOTTET	Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 20 oktober 2022
2022/23:RFR2	FINANSUTSKOTTET	Översikt med internationella exempel på uppföljning och utvärdering av centralbanker
2022/23:RFR3	FINANSUTSKOTTET	Öppen utfrågning om finansiell stabilitet i svensk ekonomi i ljuset av hög inflation och högre räntor
2022/23:RFR4	FINANSUTSKOTTET	Öppen utfrågning om Riksbankens årsredovisning 2022 och det senaste penningpolitiska beslutet från februari 2023
2022/23:RFR5	FINANSUTSKOTTET	Utvärdering av penningpolitiken 2022
2022/23:RFR6	FINANSUTSKOTTET	Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2023
2022/23:RFR7	FINANSUTSKOTTET	Öppen utfrågning om penningpolitiken 2022

2023/24:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 17 oktober 2023
2023/24:RFR2	SOCIALUTSKOTTET Offentlig utfrågning om nationell högspecialiserad vård
2023/24:RFR3	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen.
2023/24:RFR4	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om energilagring
2023/24:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om artificiell intelligens (AI)
2023/24:RFR6	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om reformen av EU:s läkemedelslagstiftning
2023/24:RFR7	TRAFIKUTSKOTTET Planera laddinfrastruktur för vägtrafik – en kunskapsöversikt
2023/24:RFR8	FINANSUTSKOTTET Den demokratiska granskningen av centralbanker – En forskningsöversikt
2023/24:RFR9	CIVILUTSKOTTET Offentligt sammanträde – Hur säkerställer vi ett bostadsbyggande som möter behov och efterfrågan i hela landet?
2023/24:RFR10	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om finansiell stabilitet i en osäker omvärld – hur påverkas Sverige?
2023/24: RFR11	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Utvärdering av förädlingsindustrin och detaljhandeln för livsmedel
2023/24: RFR12	TRAFIKUTSKOTTET Offentligt sammanträde om trafikens elektrifiering
2023/24: RFR13	FINANSUTSKOTTET Riksbankens årsredovisning 2023 och den aktuella penningpolitiken
2023/24: RFR14	SOCIALUTSKOTTET Offentligt sammanträde om civilt försvar och krisberedskap inom hälso- och sjukvården
2023/24:RFR15	FINANSUTSKOTTET Svensk penningpolitik 2023
2023/24:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om en forsknings- och innovationspolitik för ett konkurrenskraftigt näringsliv
2023/24:RFR17	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde om Finanspolitiska rådets rapport, Svensk finanspolitik 2024
2023/24:RFR18	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2023

2023/24:RFR19

CIVILUTSKOTTET

Offentligt sammanträde om överskuldsättning

2024/25:RFR1	SOCIALFÖRSÅKRINGSUTSKOTTET Arbetslivsinriktad rehabilitering för sjukskrivna med stressrelaterad ohälsa – en utvärdering
2024/25:RFR2	FINANSUTSKOTTET Offentligt sammanträde med utfrågning av Riksbankens direktion om penningpolitiken 2024
2024/25:RFR3	FÖRSVARsutskottet Uppföljning av det civila försvaret – erfarenheter från tre beredskapssektorer
2024/25:RFR4	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga sammanträde om finansiering av ny kärnkraft
2024/25:RFR5	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga sammanträde om företag som brottsverktyg

**SVERIGES
RIKSDAG **

Beställningar: Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
telefon: 08-786 58 10, e-post: order.riksdagstryck@riksdagen.se
Tidigare utgivna rapporter: www.riksdagen.se under Dokument & lagar